

284533

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

5-6 YAŞ ÇOCUKLARINDA RİTM
KAVRAMININ GELİŞTİRİLMESİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ
PROGRAMI

BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

AYŞE ÖKE

ANKARA — 1979

T.C.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

5-6 YAŞ ÇOCUKLARINDA RİTMİ
KAVRAMININ GELİŞTİRİLMESİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ
PROGRAMI

BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

AYŞE ÖKE

REHBER ÖĞRETİM GÖREVLİSİ: Saip Egüz

ANKARA 1979

İÇİNDEKİLER

<u>BÖLÜMÜ</u>	<u>SAYFA</u>
- GİRİŞ	1
- Okul Öncesi Müzik Eğitiminin Önemi	3
- Müzik Eğitiminin Amaçları	9
- Ritm Kavramı	25
- Çocuklarda Ritm Psikolojisi	31
--Ritm Örüntüleri	34
- Ritm'in Gelişim Alanları ile Olan İlişkisi	38
- Ritm ve Fiziksel Gelişim	40
- Ritm ve Algısal Gelişim	44
- Ritm ve Dil Gelişimi	46
- Ritm ve Zihinsel Gelişim	49
- ARAŞTIRMANIN AMACI	50
- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	
- Evren	51
- Örneklem	51
- Veri Toplama Yöntemleri	53
- Verilerin Toplanması ve Güçlükler	62
- Toplanan Kriterlerin Değerlendirilmesi	62
- BULGULAR	63
- TARTIŞMA-YORUM	83
- SONUÇ	91
- ÖNERİLER	93
- ÖZET	95
- KAYNAKLAR	96
- EKLER	100

TABLOLAR

<u>TABLO</u>	<u>SAYFA</u>
1.a- A Grubunu İçeren Deneklerin n-Test, Son-Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımlı	63
b- B Grubunu İçeren Deneklerin n-Test, Son-Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımlı	65
c- C Grubunu İçeren Deneklerin n-Test, Son-Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımlı	67
d- D Grubunu İçeren Deneklerin n-Test, Son-Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımlı	69
e- Kontrol Grubunu İçeren Deneklerin n-Test, Son-Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımlı	71
2. Başlangıç Puanlarına Göre Yöntemler, Yaş ve Cinsiyet nemine İlişkin Varyans Analizi	73
3. Sonuç Puanlarına Göre Yöntemler, Yaş ve Cinsiyet nemine İlişkin Varyans Analizi	74
4. Puan Farklarına Göre Yöntemler, Yaş ve Cinsiyet nemine İlişkin Varyans Analizi	75
5. Deney ve Kontrol Grubunu İçeren Deneklerin n-Test, Son-Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Ortalamalar Arası Farklar Dağılımlı	76
6- Sonuç Puanları İçin Yöntemler Arası Farkların nem Kontrolu	78
7. Puan Farkları İçin Yöntemler Arası Farkların nem Kontrolu	79

GRAFİKLER

GRAFİK

SAYFA

1. Uygulanan Farklı Yöntemlere Göre
Deneklerin Kazandıkları Puan
Ortalamalarının Dağılımı 80
2. Yaşla İlgili Olarak Deneklerin Ön-Test,
Son-Test ve Puan Farklılığında Aldıkları
Puan Ortalamalarının Dağılımı 81
3. Cinsiyetle İlgili Olarak Deneklerin Ön-Test,
Son-Test ve Puan Farklılığında Aldıkları
Puan Ortalamalarının Dağılımı 82

T E Ő E K K Ü R

Araştırmanın yürütülmesinde destekleyici yardımlarını esirgemeyen Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Müdürü ve Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Başkanı Sayın Prof. Dr. Őule Bilir'e, Araştırmanın yürütülmesinde büyük katkıları olan Rehber Öğretim Görevlisi Sayın Saip Egüz'e, Araştırmanın istatistiksel analizinde büyük yardımını gördüğüm Sayın Prof. Dr. Saim Kendir'e teőekkür ederim.

AYŞE ÖKE

ANKARA - 1979

- G İ R İ Ő -

Çocukta doğal müzik yeteneği doğundan itibaren başlar. Okul öncesi çağlarda verilen eğitim ile değişik başarı seviyesine ulaşabilir.(1)

Kulak eğitimi deyimi ile, kulağın müzikal eğitimi anlaşılır. Bu eğitimde, çocuğın doğuştan gelen ritm duygusu uyanır. Ritm, kulak eğitiminin temel öğesi olup, insanın tüm yaşantısında vardır.(2) Ritm'in kazandırılması konusunda yapılan birçok araştırma sonucuna göre ritm, tüm sanat dallarının temelini oluşturur, bu duygunun çok küçük yaşlarda geliştirilmesinin yararları büyüktür.(3)

Müzik'de çeşitli ritm örüntüleri kullanılır. Müzik pedagoglarına göre okul öncesi çağı çocukları için en uygun ölçüler dörtlük ve sekizlik ritm'lerdir.(4) Bu ölçüler önce, bilişsel alanda uzun-kısa-eşit adı altında kavram eğitimi yapılarak daha sonra müziğe transfer edilebilir.(3)

Bu ölçü ve kavramlar esas alınarak ritm, gelişim alanlarına bağlı olan çeşitli yöntemler yoluile çocuğa öğretilir. Böylece çocuk farklı tempodaki ritm'leri fiziksel gelişime bağlı olarak hareketlerle(5), dil gelişimine bağlı olarak sözcüklerle(6), algısal gelişime bağlı olarak da çizgi ve vuruşlar(3) ile tanımlayabilecektir.

Bu yöntemler belirli bir sıralamaya konarak çocuklara uygulandığında ve çocukların gösterdikleri başarılar saptanarak ve değerlendirilerek anaokullarında bu konuda uygulanacak eğitim yolu hakkında bilgi edinilebilir(7).

Özellikle bu yöntemlerin uygulanması için gerekli olan ölçüler ve yöntemler hakkında daha ayrıntılı bilgiler için bu kitapta yer alan bölümlere bakılmalıdır. Ayrıca bu yöntemlerin uygulanması için gerekli olan ölçüler ve yöntemler hakkında daha ayrıntılı bilgiler için bu kitapta yer alan bölümlere bakılmalıdır.

Yapılan araştırmalara göre ritm algısı , doğal özel-
lik olarak ve eğitime bağlı olarak yaşlar arasında bir fark-
lılaşma ortaya koymaktadır.(8,9,10)

Cinsiyete göre ise belirgin bir farklılaşma saptanmamıştır.(11,12)

Yapılan araştırmada bu konuların incelenmesine a-
lışılmıştır.

OKUL ÖNCESİ MÜZİK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Günümüz koşullarında bilim ve bilgiye dolayısıyla eğitime duyulan gereksinme hızla artmaktadır. Sanat yoluyla çocuğu eğitme konusu en önemli eğitim yollarından birisidir. Müzik ve dans sanat eğitiminin tekniklerinden biri olup zihinsel süreçlerin birer ifadesi olarak tanımlanabilir. (13)

Türkiyede okul öncesi müzik eğitiminin önemi yeni yeni anlaşılmaktadır, bu konuda yapılmış olan bilimsel bir araştırma bulunmamaktadır. Oysa, çocuk çeşitli seslerle dolu olan bir dünyaya doğar. Okul öncesi dönemi onun yaşamının çok önemli bir parçasıdır. Günlük yaşamlarında seslerle deneysel yaklaşımı olan ve yine müzikle yakınlığı olan çocuklar; koklamayı, görmeyi, işitmeyi severler, elleri ile dokunmaya ve herşeyin tadına bakmaya meraklıdırlar. Bu duyuların kullanılması yoluyla çoğu zaman işittikleri müziğin içeriği ile yakınlık kurarlar(4).

Sesi bir eğitim aracı olarak kullandığımızda, çocuğa yaşamı algılama, yorumlama, yaratıcılık, düşünme sistemini geliştirme ve eğitme konusunda yardımcı oluruz. Müzik çocuğun ruhsal yapısında heyecanlı ve aşırı duygusallık ortamından daha sakin bir ortama yönelme bakımından, ayrıca güvensizlik saldırganlık, gerilim ve korku gibi davranışlarda güçlüklerin yenilmesi konusunda önemli bir etkidir. Kişilik gelişiminde bu eğitimin direkt ve indirekt rolü olduğuna inanılmaktadır. Müzik çocukta doğrudan doğruya heyecanlar yarattığı için davranışlarını etkiler, dikkati yoğunlaştırır ve gözlem

yeteneği güçlendirerek bellektetutma izleme ve taklit etme kavramını geliştirir.(14) Müzik Eğitiminin tanımı yapılırsa görüliuyorki müzik, insanın soyut yaşamında ve dünyasında içgüdülerini ve eğilimlerini sükunetle ortaya koyabilmesine yardımcı olur. Kişi olarak toplum içindeki davranışlarını etkiler. Gelişim alanında müzikle ilgili faaliyetler bir eğitim faktörü değildir, fakat bunlar sayesinde çocuk topluma daha iyi ve kolay bir şekilde uyum sağlar. Disiplin, düzen ve daha mutlu bir görüş açısı kazanır.(8)

Okul öncesi çağında verilen uygun müzik eğitimi tüm müzik eğitiminin ilk basamağı olmalıdır. Erken çağlarda çocukların müziğe olan doğal ilgisi işlenmelidir E.Amiran Pougatchov adlı İsrailli bir müzik eğitimcisi müziğin bu çağlarda verilmesi üzerinde ısrarla durur. "Bu konu hiç küçümsenmemeli, çünkü daha ileri bir yaşta yeri doldurulamayacak bir boşluk yaratır. Çocuk büyüdükçe edindiği tecrübe ile eline geçen müzik malzemesini daha esnek bir şekilde değerlendirebilecektir. Büyüdükten sonra müzikle ilk defa karşı karşıya bırakılırsa tepki ve duygusal davranışlarını etkileyen, sınırlandıran bir takım alışkanlıklarla başarısını ortaya koyamayabilir. Çekingenliklerini ancak sistematik eğitim ile yenebilir. Organize edilmiş, yöneltilmiş müzik eğitimi ne kadar gecikirse, çocuk için başlamak veya bir boşluğu doldurmak, o denli güçtür, özet olarak bu eğitimin 3-4 yaş'ta başlamasından yanayım(15) Ancak, çocuk çeşitli seviyelerde müzikal becerilerini en üst derecede geliştirecek ve bireysel olarak bu becerileri düzenleyecek bir rehber, öğretmene gereksinim duyar. Çocukların toplumsal faaliyetlere katılma deneyleri çok azdır. Genellikle başvurdukları şey "kendi" leridir.

Doğal olarak yarattıkları müzikal faaliyet çocuktaki bu merkezilik özelliğini fazlasıyla tatmin eder.(4) Öğretmenler çocukların bu yöndeki faaliyetlerine sınırlar saptayarak her bireyin öğrenme hürriyetine sahip olmasını sağlayacaktır.

Bu sınırlama olayı çok önemlidir. Çocuğun gerekenin ötesine aşmasını engeller, grup çalışmalarında düzen sağlar. Çocuğa güven dolu bir başlama noktası gösterilir. Böylece rastlantıya bağlı olmayan anlamlı bir yol izlenir. Dolayısıyla anaokullarında bu eğitimin yaygınlaştırılması çok önemlidir.

Müzik, bütün uğraşların belirgin bir yönü olarak tüm gelişim alanlarına paralel bir şekilde bütünleşmelidir. Bu dönemde köklü ve düzenli bir eğitim yapılırsa, çocukta bilişsel, duygusal, devinimsel gelişimde boşluklar olmaz(16)

Okul öncesi müzik eğitimi; çocuklara iyi, doğru ve zevkle müzik yapmak, onlarda bazı müzik kavramlarını gelişim alanlarına bağlı olarak geliştirmek, dinlemek, şarkı söylemeye alıştırmak; şarkı söyleme enstrüman çalma istek ve gereksinimini ortaya çıkarmak, onlara iyi bir kulak ve ses eğitimi vererek belli bir seviyede müzik okuma ve yazma tekniğini kazandırmak, iyi bir müzik sevgi ve anlayışı güzel bir müziği anlama kabiliyeti yaratmaktır.

Fransız M. Chevais bir kitabında "Müzik eğitimi zevkin, sesin ve kulağın eğitimidir. Bu eğitimin erken yaşlarda başlanarak doğru ve sistemli bir şekilde yapılması gerektir" demektedir. Kendisinin zevk, kulak, ses kültürü ile ilgili bir çok çalışmaları vardır.(2)

Ancak memleketimide olanakların kısıtlılığı ve gerekli koşulların yetersizliği yüzünden anaokullarında müzik çalışmalarını belli amaçlara yeterince dönük değildir.

Bunların düzeltilebilmesi için öncelikle yerel okul öncesi müzik eğitiminin amaçlarınının saptanması gerekmektedir(17)

OKUL ÖNCESİ MÜZİK EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

Okul Öncesi müzik eğitiminin ana amacı:

Çocukların devinimsel, duyuşsal ve bilişsel gelişimlerine yardımcı olarak toplumsal çevre farklılığından gelen ve ilk öğretimde fırsat eşitsizliği yaratacak gelişme farklılıklarını azaltmak ve çocukları aynı gelişim çizgisine yaklaştırmak, ana dili gelişimini sağlayarak onları temel eğitime hazırlamaktadır. Bu konuda saptanan ikincil amaçlar ise şöyledir.

1. Çocukda dinleme yeteneğinin geliştirilmesi
  - a) Sözel Direktifi Dinleme
  - b) Dinlediğini Anlama
  - c) Anladığını uygulayabilme
2. Çocukların dinledikleri sesler yoluyla algı yeteneklerini geliştirmek.
3. Algıladıkları sesleri çözümlenmelerini sağlamak ve bunu yaşayışlarına katmak.
4. Çözümledikleri müziği çeşitli araçlarla anlatmalarını sağlamak(dönüştürmek).
  - a) Harekete dönüştürmek
  - b) Mimik, jest v.b. dönüştürmek
  - c) Sözle anlatmak
  - d) Çizgi, yazı, renk'le anlatmak
  - e) Sesle anlatmak(kulak eğitimi)

Bu yollarla çocuğun neşesini, doyumsuzluklarını ve başkaldırılarını belirtmesine olanak sağlamak.

5. Çocukta müzik dinleme yeteneğini işlemek, alışkanlığı geliştirme, dikkati arttırma, ayrıntılara ve bütüne verilen önemi öğretebilme.
6. Yaratma Duygusunu geliştirmek.
7. Bireysel ve toplulukla müzik yaptırarak atılım, kendini dinletme, kabul ettirme, başkasını dinleme, kabul etme, iş bölümü, işbirliği, toplulukta görev alma, sorumluluğu anlama, kendini ve başkalarını eleştirme, iş, disiplin, toplu eylem hazzı gibi toplumsal davranışlar edinmesini sağlamak .
8. Eleştirici bir beğeni geliştirerek müziğin yapı taşlarına yaklaşma, analiz, sentez yeteneğini geliştirme.
9. Müzik yoluyla kendini, çevresindeki insanları ve doğayı tanımasını ve yorumlamasına sağlamak.
10. Yerel ulusal ve evrensel çocuk müziği dağarı ile onu bu halkaların içine alarak çocuğa kendi kültür ve geleneklerini tanıtmak.
11. Kulak, ses ve enstrüman eğitimi ile genel ve özel müzik yeteneğini keşfetme, ortaya çıkarma ve işleyebilme.
12. Erken yaşta çocuğu temel sanat eğitimine sokma, yeteneği çok olanlara gelişme ortamı hazırlayabilme.
13. Toplumsal Gelişmeyi sağlamak.(17,18)

MÜZİĞİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE EVRELERİ

Çocuklarda müzik eğitimi öğrenim dönemleri içinde bir devreden ötekine geçiş, bir devrin bitiminden sonra önceki kazanılan uyarı ve becerilere yenilerini eklemek şeklinde gerçekleşir. Bu metodla çocuk müziği önce farkeder, anlar sonra kullanır ve estetik yönden müzik uyarısına cevap verir. Öğrenim devresi, herhangi bir yaş seviyesinde, belli bir ders şeklinde, olur. Çeşitli yaş seviyeleri için öğrenme süresi daha uzun zaman alabilir. Çocukta müzik yeteneği doğal olarak başlar, müzik öğrenimi ise belirli bir zamanda herhangi bir yaklaşımla olmaz(4). Aşağıdaki şema verilen gelişim seviyelerinde gözlenen düşünme basamaklarını göstermektedir.(3)

Ş E M A :

Çok sayıda tecrübeler

Sınırlı tecrübeler

Özellikler

Uyar

Ayırım yapar

Kategorilere ayırır

Düzenler

Organize eder

İrticalen çalar, söyler

Anımsar-Uygular

Yeniden düzenler

Kavramlar yaratır.

3 YAŞ

4 YAŞ

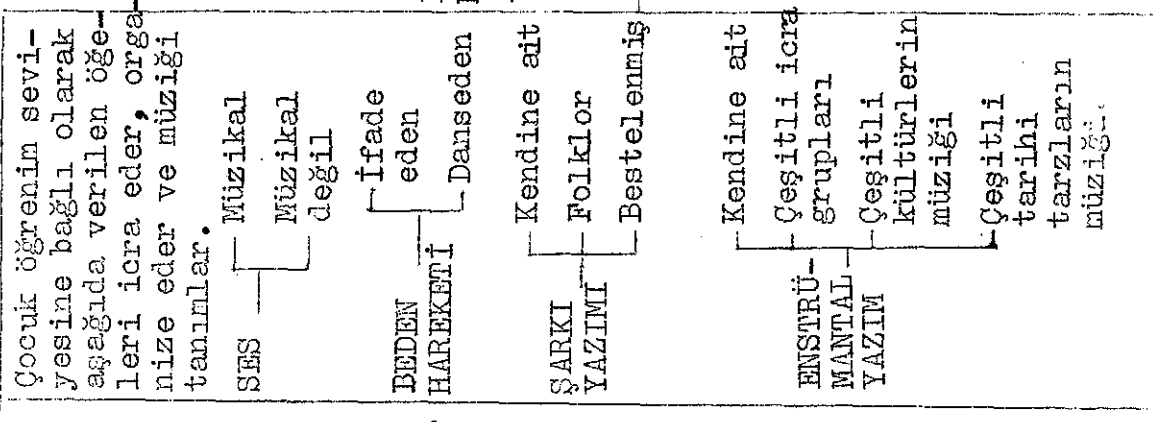

5 YAŞ

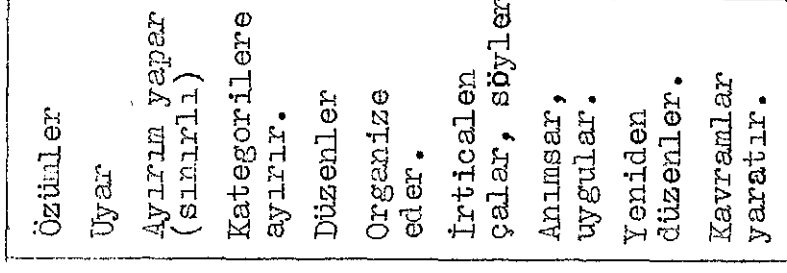

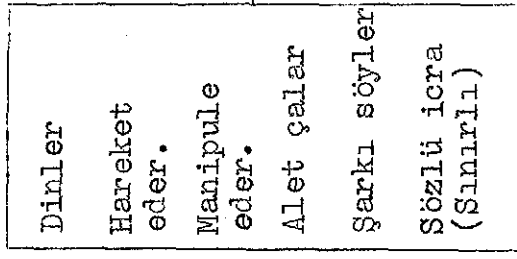
ÜZERİNDE İŞLENECEK
ÖĞELER

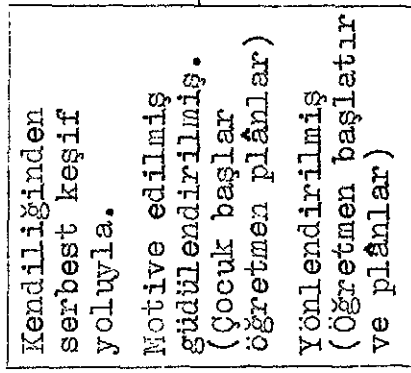
ÖĞRENİM
SEVİYELERİ

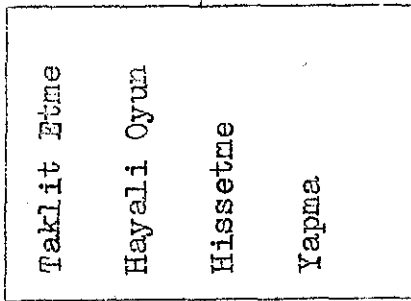
BECERİLER

ÖĞRENİM TİPLERİ

ÖĞRENİM MODELİ

Bebek, daha gözleriyle bir yere sabit olarak bakmadan evvel sese karşı duyarlıdır. Doğumdan itibaren ses uyarıcısına tepki gösterir. Bebeğin ilk konuşma denemeleri ifade itibariyle müzikaldir. Ağlama ve sızlanma yoluyla isteklerini ve şikâyetlerini belirtir. Anne ve babasının ayak seslerini farkederek. Ağlamalarla ve ses tonunu yükseltip alçaltarak mutluluk ve mutsuzluk ifade eder. Evdeki olağan sesleri, aile bireylerinin seslerini, keyifli ve kızgın olup olmadıklarını farkederek. Bebek daha büyüdükçe, sözcüklerden anlamlar çıkarır ve seslere karşı duyarlılığının bir kısmı kaybolur. Oyunda ebeveyn çocuğun doğuştan varolan bu müzikal özelliğini uyanık tutabilir. Plâk, radyo, TV. gibi araçlarla çocukta kulak eğitimi başlatılabilir. El çırpma, çingirak sesi veya masaya vurulan parmak sesi çocuk dünyasında müzikal ve ritmik bir uyarı yaratır. Bir yaşında bir çocuk çeşitli malzemeden çıkan seslerin ton farkının ayırımını yapabilir örneğin, tamburun, davulun veya tahtaya vurulan sopa sesi gibi.(1)

Bebekler doğuştan itibaren vokal ton niteliğine karşı çok duyarlıdır. Hırçın ve sert bir ses onları korkutabilir, yumuşak bir ses ise rahatlatır.

Rudolph ve Cohen'e göre "Çocukların şarkı ve mırıldanmalarından dinleyerek, orjinal dans ve oyunlara uyma çabalarını seyrederek doğuştan müziğe karşı duyarlı olduklarını gözleyebiliriz"(19)

Ritmik gruplamada doğuştan var olan dürtü konusu ile ilgili olarak bir gözlem çalışması yapılmıştır. Hayli gelişmiş ritm kavramına sahip olan 1 yaşındaki bir çocuk gözlenmiş ve şu sonuçlar alınmıştır:

"Pikapta iki basamaklı bir ritmik parça çalındığı zaman A. çok ilgi duyarak derhal pikaba doğru gitti ve doğru bir

şekilde ellerini çırpmaya başladı. O anda pikaptaki melodi değiştirildi ve bir vals çalınmaya başladı. Çocuk derhal 3/4 ritm modeline geçti. Kendisine yaklaştık, ellerinden tutarak ayağa kaldırdık, elleri meşgul olduğu için ayaklarıyla ritm tuttu. Gözlemin devamında bebeğin el ve ayaklarının yere dayalı olduğu zaman tüm gövdesi ile yine ritm tuttuğunu izledik; bu bebek öğretilmediği halde müziği yaşıyordu.

Öz yapısında müzik vardı, normal insanlardan oluşan bir toplumun üyesi olan her çocukta doğuştan bu yetenek vardır, fakat aynı derecede değildir. Müzik uyarıcısına yanıt olarak gösterilen bu doğal yetenek ilkel toplumlarda'da görülür; kültür ve etkilenişim sonucu çeşitli gelişimlere uğrar(9)

Fridman Willems ritm'in içgüdüsel olduğunu söyler "yürümek, düşünce yoluyla uyarılan heyecanlar hep içgüdüsel hareketlerdir". Elimizdeki bu çalışma nefes alıp verme, emme, yutma, ağlama ve inleme hareketleri ile ilgilidir. Bunlar hepsi doğuştan var olan motor ve vokal aksiyonlardır. Ritmin hareket halinde algılanması kasların kasılması ile ilgili olan bir fizyolojik olaydır. Bukas hareketi tekrarlandıkça daha farklı ve çeşitli hal alır ve çocukta ritm duygusunun gelişmesine yol açar. Çocuk hareket ettikçe kendi kendini uyarır, kendi hareketlerine karşı yeni hareketler oluşturur ve sonuç olarak sürekli kendine özgü bir hareket zinciri ortaya çıkar. Çocuk aynı tür hareketleri tekrarlar durur.(11)

Yürümeye başladıktan sonra taklit yoluyla koşma, atlama, sıçrama denemeleri yapmaya çalışır. Zaman geçtikçe hareket alanını genişleterek yeni hareket türleri yaratır.

Çocuk, yetişkinlerin konuşma dilini zihninde toplar, konuşmayı kendisi yaratmaz. Aynı şekilde ayakta durma, yürüme, koşma ve zıplama gibi hareketleri öğrendiğini ortaya koyar çünkü artık bu davranışları taklit etmeye fizyolojik olarak hazırdır. İsteklerini yerine getirmek ve çevre ile ilişki kurabilmek için konuşmayı ve hareket etmeyi öğrenir. Bu davranışların içinde hep içgüdüsel ritm vardır.

Merani'ye göre "yeni doğan bebek izlenimleri ile hareketlerini koordine etmeyi başaramaz, dış dünya ile bağlantısı yaşantısının en kaçınılmaz gereksinimlerini karşılamaktan oluşur. İçinde yaşadığı çevrede değişiklik oldukça veya kendi vücut pozisyonu değiştikçe etrafında hareket eden objeleri fark eder. Ancak üç aya doğru bebek bazı hareketlere seslerin eşlik ettiğini algılar. Doğumdan itibaren bebek büyüdükçe onun hareketlerine eşlik eden çeşitli ritmik hareketler vardır. Her izlenim, çocukta bir motor-işitsel davranış oluşturur ve bunların birikimi ilerde müzikal ritm'e sahip bazı hareketleri yaratır. Tablo 1'de bebeğin, doğumundan bir yaşına gelinceye kadar olan zaman sürecinde, çeşitli ses becerileri ritm olarak tanımlanmaktadır.

T A B L O I

Bebeğin doğumdan 1 yaşına kadar çıkardığı seslerin tanımı:

Ses Becerisi	Ritm
Ağlama	Çabuk
Nefes alma	Muntazam veya Çabuk
İnleme	Yavaş
Emme	Süratli
İç çekme	Derin
Yutma	Süratli
Hıçkırma	Spasmotik)
Geğirme	Spasmotik)
Aksırma	Spasmotik)
Ses Titremesi	Yavaş ve entone olarak aralıklı
Mırıltı	Entone, seri halinde
İlk hecelerin tekrarlanması	Yavaş veya süratli entone

Bu tabloda belirlenen her ses becerisinin karşılığı olan bir ritm vardır, bu ritm aynı zamanda yeni motor-işitsel stereotip hareketler, hatta yeni yeni ritimler oluşturur.(11)

Müzik pedagogu olan Ruth bir hipotezinde şöyle demektedir "yeni doğan bebeğin ilk ağlama sesi, sadece konuşma dili ve müzikal değildir, aynı zamanda hareket ve müzikal ritmdir" Bu hipotezini araştırırken gözlemlerini normal doğumlu bebekler, prematüre bebekler ve 2-4-8-12- ve 14 haftalık bebekler üzerinde yapmış ve gözlemlerinin sonucunda şu bulguları elde etmiştir:

1) Yeni doğan bebeğin ilk ağlama sesi ortalama 5-12 değişik sestem oluşur. Bu sesler gittikçe çoğalır ve doğumda olduğundan bir oktav daha yukarı çıkar. Çocuk bu yolda ilerler, yeni sesler geliştirir, fakat bunu dil gelişiminden ayrı olarak geliştirir.

2) Bebekler ilk ağlama anında işitmeye'de başlarlar. Yeni doğan bebeklere flüt ile çalınan bir müzik parçası dinletilmiş ve gözlenmiş. Gözlem sonucu bazı bebeklerin çok sakin oldukları ve hafif bir gülme davranışı yaptıkları görülmüş. Çok yüksek tonda çalınan bir müzik parçasında tam gününde doğan bebeklerin fazla uyarılmadığı, fakat prematüre bebeklerin çok fazla uyarıldığı gözlenmiş, alçak tonda çalınan müziğe ise her ikisinde hiç bir tepki göstermedikleri görülmüştür.

3) 12-14 aylık bebeklerin kendi yaşatlarının çıkardıkları seslere karşı duyarlı oldukları görülmüştür.

4) Doğumdan itibaren bebeklerin hareketlerine devamlı olarak farklı ritmlerle eşlik edilmiş. 3 aylık oldukları zaman bu bebeklerin bazı hareketlere seslerle eşlik ettikleri izlenmiştir.(3)

Müzik eğitiminde en önemli güçlüklerden biride çocuğun vokal ve ritmik gelişiminin gerçek özlerinden farklı olarak kabul edilmesidir. Müzik eğitimcileri genellikle çocuktaki müzikal gelişimi fizyolojik durumu ile ilişkili saymazlar. Çocuğun ritm hissi ile çıkardığı seslerin doğuş noktası, bebeğin ilk ağlamasıdır. Sosyal eğitim çocuğun konuşması davranışları ve aynı zamanda müzik ve ritm öğrenimi bakımından çok önemlidir. İnsan denilen varlığın yaşam başlangıcının sadece hisse dayandığı bir gerçek olmakla beraber insan doğduğu zaman bazı yeteneklere sahip olarak doğar.

Hiçbir zaman üzerinde işlenecek bomboş bir yazı tahtası değildir. Yalnız bu yeteneklerin belirmesi için ortam gerekir.(11)

Eğer çocuğa uygun ve zengin bir müzik çevresi sağlanırsa aşağıda açıklanan türlerde müzik öğrenimi gerçekleştirilebilir.(8,10)

Bebeklik döneminden sonra müzik öğrenme yeteneğinin yaşa göre gelişim evrelerine bakacak olursak üç yaşında olan bir çocuk, yüksek ve alçak tonda olan sesleri özümleyebilir ve bunları birbiri ile kanalize edebilir. Çevredeki doğal sesler, zil sesi, gürültü ile vurma, çingirak sesi, tellerden çıkan ses, deri, tahta, maden, kağıt sesleri ve sessizliğin farkedilmesi gibi.

Üç yaşındaki çocuk:

- a) Sesleri gelişigüzel manipüle eder.
- b) Bilinen veya özel bir aleti eline geçirdiği zaman bir harekete eşlik etmek üzere veya anlatmak istediği bir fikri iletmek üzere kullanır.
- c) Kendine özgü şarkılar söyler, mırıldanır.
- d) Tonal merkez elde etmek için gittikçe yeteneğini geliştirir.

- e) Başkaları ile beraber şarkı söylemek için gerekli olan emniyet hissini kazanmaktadır.
- f) Tekrarlanan kelimelerle dolu olan basit şarkıları söyleyerek dil gelişimi kazanmaktadır.
- g) Basit şarkıları söylemek için kendine birses anahtarı seçer, sonra başkalarının da kendisine eşlik etmesine izin verir.
- h) Basit melodileri tekrarlar, fakat perdesi uyumu yapamaz.
- i) Ritm aleti ile yürüyebilir.
- j) Ritm vuruşuna tam olarak uyamaz. Genellikle hızlı vuruşlarda yavaş vuruşlardan daha başarılıdır.
- k) Pikap veya teypten dinlediği büyük, küçük müzikal grup icrasına veya solo'lara o an uydurduğu hareketlerle eşlik etmeye çalışır.
- l) Müzik aletlerini elleri ile vurarak, sallayarak, telleri titreterek kullanma becerisi kazanır. Ritmik vuruşlar için ritm sopalarını kullanabilir. Piyanoda işaret parmağı ile sesler çıkarır.
- m) Bazı müzikal fikirleri anladığını belirtmek için hareketler ve sözel olmayan işaretler kullanır.
- n) Sesin alçak veya yüksek tondan oluşu, hacim farkları veya ses süresi gibi ana kavramlarının ayrımını yapmak için yeteneği sınırlıdır; çok belirli şekilde farklı olan yüksek-alçak ses örneklerinde değişikliği farkedebilir ve bu ayrımı hareketlerle tanımlar.

DÖRT YAŞ:

- a) Yüksek veya alçak tonda olan seslerin özümlemesini ve eşleştirmesini yapabilir(Çevredeki doğal sesler, sessizlik, çeşitli ses renkleri gibi.).
- b) Müzik aletlerini kullanırken, sese eşlik etmek, ses perdesi hacmi ve rengi gibi özellikleri benzer ve farklı şekilde sınıflandırma yeteneğini geliştirebilir.
- c) Gittikçe çok farklı olmasa bile, yüksek-alçak, gürültülü-sessiz, uzun ve kısa gibi ses özelliklerinin ayırımını yapabilir.
- d) Sesleri kulağa geliş itibariyle sıraya koyabilir.
- e) Sesleri bir hikâye içinde organize ederek düzenleyebilir veya aynı sesleri bir şarkı ifade ederken kullanabilir.
- f) Şarkı söylerken basit olarak tek ve iki ton'lu melodileri çalar eşlik edebilir.
- g) Basit bir melodiyi enstrümanlarla irticalen çalabilir.
- h) Başka kişilerle beraber şarkı söylemeye isteklidir.
- i) Tonal merkez sağlamakta yavaş yavaş beceri kazanır.
- j) Basit melodileri tekrarlayabilir.
- k) Vokal ve enstrümantal olarak melodiler yaratmaya çaba sarfeder.
- l) Müzik icrası konusunda sözel olmayan seviyede daha başarılıdır.
- m) Ses ifadesinde sınırlı olarak kelime haznesi kazanmaktadır.
- n) Hareket becerileri gelişir.
- o) Hareket ile veya müzik aleti çalarak yüksek-alçak, sesli gittikçe daha yüksek sesli, gittikçe daha yüksek sesli, gittikçe daha alçak sesli, uzun-kısa gibi ses örneklerini uygulayabilir.

- ö) Hareket dizisini sırayla belleğinde tutabilir.
- p) Hareket ile esas vuruşa uyabilir.
- r) Basit ritmik örnekleri taklit edebilir fakat henüz koordinasyonu yeterli olmadığı için yanlış yapabilir.
- s) Küçük kas gelişimi ile ilgili devinimler, örneğin el çırpma gibi yaparak ritmik ifade uygunlayabilir.
- t) Çeşitli müzik elemanlarına cevap olarak bedeninin çeşitli kısımlarını kullanarak sesler yaratabilir.

BEŞ YAŞ :

- a) Vurgulu müzik aletlerini çalma becerisi gelişir.
- b) Müzik aletlerini hayali olarak kullanmaya başlayabilir.
- c) Piyano ve zilli ritm aletlerini çalarken yukarı-aşağı, yüksek-alçak, uzun-kısa, sağ-sol gibi özel direktifler arasında ilişki kurmaya başlar.
- d) Ses perdeleri arasında ayırım yapma yeteneği gelişir.
- e) Müzikal seslerin yükselme, alçalma ve aynı kalma düzenini sınıflandırabilir.
- f) Şarkı söylerken veya alet çalarken kısa melodik ritm kalıplarını tekrarlayabilir.
- g) Tonal bellek güçlenmesi nedeniyle benzer ses tonlarını birbirine uydurmada daha az yanlış yapmaya başlar.
- h) Tonal örnekleri ritmik örneklerden daha kolay kavrar.
- j) Dikkatini ana melodi üzerinde toplayamadığı için bir şarkının yan melodilerini kavramakta zorluk çeker.
- k) Yüksek, alçak ses tonları ve uzun-kısa seslerin süre farkları konusunda ilişki kurmaya başlar.
- l) Müziği tanımlamak ve tartışmak için yeterli kelime hazinesi kazanmaya başlar.
- m) Ses hacmi ayırımında yeteneklidir.

- n) Şarkıda ve el çarpmada kelimeleri, ritmik doğruluk sağlamak amacıyla kullanabilir.
- o) Müzik aleti çalınırken ve müziğe uygun hareketler yapılırken düzgün ritmik vuruşları yapabilir.
- ö) Hakeket etme, şarkı söyleme, müzik aleti çalma gibi çeşitli müzik becerilerini hatırlayabilir ve uygulayabilir.
- p) Müzik alanında kazandığı beceri ve bilgilerle gurur duyar.
- r) Seçenekleri bulma yeteneğinin gelişmesi ile problem çözme durumu yaratabilir. (4,8)

Yapılan araştırma sonuçlarına göre ritm eğitiminde yaşla ilgili olarak belirgin bir farklılık meydana gelmektedir. Ancak cinsiyete göre kızlarda erkeklere oranla çok az bir ilerleme görülse bile, çoğu araştırma sonuçları bu farkın önemsiz olduğunu savunmakta, kız ve erkek çocukların aynı potansiyale sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

1973 yılında Brower tarafından yapılan bir araştırmada yaş ve cinsiyete göre çocukların belirli bir seviyede ritm okuma başarılarına geliştirme yetenekleri saptamaya çalışılmıştır. Örneklem 4-6 yaş grubuna dahil toplam 30 çocuğu kapsamaktadır. Konular okuma başarısı ve kısa süreli hafıza yeteneğine göre metropoliten başarı testi ve işitsel sıralama test'i ile ölçülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre 4 ve 6 yaş grubu çocukları arasındaki başarı oranı belirgin bir şekilde yüksektir. Erkek çocukların başarı oranı her iki seviyede de kızlardan çok az bir farkla yüksektir, ancak istatistiksel olarak bu fark önemsiz sayılmaktadır. (12)

1974 yılında Fitzmaurice; "Montessori prensiplerine dayanan bir müzik programı" isimli çalışmasında iki amaç saptamıştır

- 1) Okul öncesi çocukların öğrenimlerinde Maria Montessori yaklaşımının tekniklerini ve prensiplerini analiz etmek.
- 2) Okul öncesi çocukları için uygulanan bir müzik öğrenimi programında bu teknik ve prensipleri uygulayabilme potansiyalini saptamak.

Maria Montessori ve yandaşlarının ileri sürdüğü metodun ve bu konudaki yayınların araştırılması ve çağdaş psikologların ve uzmanların çocuk eğitimi alanındaki yapıtlarının incelenmesi esas olarak alınmıştır. Uygulanabilir müzik bilgileri saptanmıştır, Montessori bilgi ve tecrübelerine dayanan müzik deneyleri formüle edilmiştir. Program bir Montessori sınıfında 3 ila 5 yaş çocukları üzerinde 8 ay süre ile iki Montessori uzmanı tarafından uygulanmıştır. Çalışmalar sonucunda sonuçlar değerlendirilmiş ve yaşa göre belirgin olarak bir başarı çizelgesi ortaya çıkarılmış, cinsiyet farklılığı ise ortaya çıkmamıştır.(12)

Gardner, 1976 yılında çocukların ritme karşı olan duyarlılıklarını saptamak amacıyla 6 yıl süreli bir gözlem yapmıştır. Çocuklar okul öncesi çağından itibaren gözlenmiştir. Gözlenen çocuklar deney ve kontrol grubu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kontrol grubu hiç bir şekilde eğitim almamış, deney grubu ise belirli seviyelerde ritm eğitimi almıştır. Gözlem sonuçlarında ise şu bulgular elde edilmiştir. Kontrol grubunda yaşa göre bir gelişim kaydedilmiştir, ancak eğitim alan grubun başarısı yine yaşa göre kontrol grubuna oranla daha fazladır. Burada araştırmacı eğitimin yararlı olduğunu savunmaktadır. Yaşa göre belirlenen farklılık ise fazla değildir.

Kız ve erkeklerin belirli alanlarda daha başarılı oldukları gözlenmiş ancak istatistiksel olarak bu sonuç eşit olarak gösterilmiştir.(20)

1969 yılında Houston'un ritm konusunda yapmış olduğu araştırmada toplam 42 çocuk örneklem olarak seçilmiş. Çocuklara çeşitli ritm ölçülerinde müzikler dinletilmiş ve bu müziklere karşı olan duyarlılıkları ölçülmeye çalışılmış. Sonuçlara göre cinsiyet arası belirgin bir farklılık ortaya çıkmamış. Jones (1967) ve Wolf Weiner(1972) araştırmalarında aynı sonuca varmışlardır.(21)

Ritm algılamasının yaş ve cinsiyete göre göstereceği farklılıkları incelemek amacıyla toplam 32 erkek ve 29 kız çocuk üzerinde Paul Klee isimli bir araştırmacı deney yapmıştır. Örneklem grubu okula giden çocukları kapsamaktadır. Sonuçlara göre yine cinsiyet arası farklılık hemen hemen aynıdır. Bu sonucu (1966) Wehner, (1972) Peretti, (1970) Breger, (1972) Kreitler'de desteklemektedir.(22)

William Groves'un (1969) ritmik eğitim ve bunun ritmik uyarılarla senkronizasyonu isimli bir araştırmasında amaç: beden hareketleri ile ritmik uyarıları senkronize etme alanında yetenek ve başarı bakımından motor kabiliyet, cinsiyet, yaş ve kişisel sosyal uyum gözönünde tutulmuştur.

Toplam 164, 6-7-8 yaş çocukları örneklem olarak seçilmiştir. Bütün örneklemelere motor-ritmik senkronizasyon testi uygulanmış. Haftada bir 24 haftalık bir eğitim verilmiştir.

Sonuçlarda motor yeteneğin ritmik uyarı ile çok yakın ilişkide olduğu gözlenmiştir. Cinsiyet ve kişisel ilişkiler önemli rol oynamamaktadır; fakat yaş ve olgunluk önemli faktörlerdir. Eğitim son derece önemli bir rol oynamaktadır.(12)

Hill John (1968) isimli bir eğitimci ise kanıtlamak istediği bazı denencelerin doğruluğu konusunda bir araştırma yapmıştır. Bu denenceler şunlardır;

- 1) Okul öncesi çocukları arasında yaşa göre müzik başarısı alanında fark yoktur.
- 2) Okul öncesi çocuklar arasında cinsiyete göre farklılık yoktur.

Çocuklara 6 çeşit soru yöneltilmiş

- 1) Duraklama uyumu
- 2) Bilinmeyen bir ölçüdeki sözsüz müziğin tekrarlanması
- 3) Ritm uyumu
- 4) Ritme sözcüklerin uydurulma yeteneği
- 5) Ritm aletleri ile aynı ritm kalıplarını vurma
- 6) Vurma taklidi (tekrarlama şeklinde).

Tüm test süresi toplam 30 dakika, melodik, ritmik, harmonik olmak üzere 3 kısımdan oluşan müzik, algı ve kavram testidir.

Sonuçlar:

- 1) Yaş farklılığı belirgin
  - 2) Cinsiyet farklılığı yok
  - 3) Ön ve son test'de belirgin bir aşama kaydedilmiştir.(12)
- Yani eğitimin yararlılığı saptanmıştır.

Sonuç olarak belirtebilirizki okul okul öncesi çocuklarında uygun müzik eğitimi yarar sağlamakta ve başarı çizelgelerinde yaşa göre farklılık görülmekle beraber cinsiyete göre belirgin bir farklılık ortaya çıkmaktadır.

RİTM KAVRAMI

Kulak Eğitiminin en önemli ögesi Ritm ve Tartı Duygusudur. Ritm, her insanın doğuşuyla birlikte getirdiği bir duygudur. İnsanlığın ilk müzikal ifade ve gösterisi, beden ve ruh yönünden muhtaç olduğu bir unsurdur.(23)

Ritm bütün çevremizde mevcut olan bir doğa olayıdır. Ormandaki seslerde, dağlardan akan derelerde, okyanus dalgalarında ve şehirlerde insanlar tarafından oluşturulan seslerde hep ritm vardır. Müzik çalışmasında ve öğreniminde ritm sanatsal ve müzikal anlamda yorumlanıyorsa içten duyulan bir ögedir. Ritmik uyarı ve cevap yoksa müzik performansı yoktur.(3)

Ritm ve tartı Duygusu bir melodiyi duyduktan sonra o melodinin ritm modellerini zaman süresi açısından doğru olarak hatırlayabilme yeteneğidir. Bu yetenek bazı ölçekli ve değerlendirmeli müzikal örneklerle deneyler yaparak doğru şekilde ölçülebilmektedir. Böylece bireyin en basitinden en karmaşığına kadar müzik modellerini ne derecede kavrayabildiğini ortaya çıkarmak mümkündür.(8)

Ritm algısında iki önemli etmen vardır. İşitsel bir grup etkiye doğuştan var olan bir eğilim ve bu etkiyi zaman ve vuruş açısından yeniden yaratma yeteneği ilk önce bahsettiğimiz nesnel eğilim aslında bedenin biyolojik görevlerinden doğar yani kulak duyma görevini yerine getirir ve kişi buna karşı koyamadan birbirini takip eden ses uyarıları alır. Saatin tik-tak seslerinin ritmik ölçüsü gibi saati işite işite nesnel olarak ritmik bir ses grubunu belleğimize yerleştiririz. Müzik ve şiirde'de buna benzer bir durum vardır.

Eğer uzun seri halinde bir dörtlük notalar tek düze çalınıp dursa, zaman ve vurgu eş düzeliğine mutlak surette uyulsa, belli bir zaman sonra dinleyici bu seslerin belli ölçülerle bölünmüş olduğunu ve bazı notaların vurgusunun diğerlerinden farklı olduğunu belleyecektir. Bunun bir örneğini şöyle verebiliriz: Bir trenin Pulman koltuğunda oturup giderken raylardan gelen tekerlek seslerinin demiryolu eklemlerinde devamlı tekrarlanan bir ses dizisi meydana getirdiğini fark ederiz. Sanki raylar tekerlekle olan teması belirli sürelerle bölerek bir ses ölçüsü yaratırlar. Bu belli ses ölçüsüne zaman zaman bildiğimiz bir şarkının melodisini bile uygulamak mümkün olur. Günlük hayatımızda ritmik uyum yaratarak yaptığımız hareketler vardır. Çorba içerken bile hareketlerimiz belli sürelerle bölünmüş, uzunlu kısıklı hareketler ve nesnel ve öznel kadanslarla doludur. Nesnel olsun, öznel olsun ritm, kişiliğimizi bütünleyen bir öğedir.(24)

Ritm algısı insanın tüm yaşantısında var olan bir unsur olmakla beraber bunun başlıca beş basamağı vardır.

Bunların ilk ikisi süre ve vurgu kavramıdır. Bu iki şey ses türü ve şekline doğrudan doğruya bağlıdır ve ses organları yoluyla gelen ritm uyarılarını kapsar. Üçüncü ve dördüncü işitsel hayal ile motor hayaldir yani, işittiğimizi ve eski motor davranışları hayalde canlandırmaktır. Beşinci basamak doğuştan var olan ve isteğe bağlı olmayan fakat büyük bir çapta organik olan ritm eğilimidir. Bunların yanında hissi davranış türleri, mizaç özellikleri, mantık katkısı, yaratıcı hayal gibi ritm yaratmak ve uygulamak yönünden etken olan genel faktörler vardır. Fakat bunlar esasını meydana getiren temel güçlere oranla ikinci derecede gelen yan güçlerdir.(9)

Şu halde ritmi betimlerken onu zaman ve kuvvet açısından yinelenen bir grup algıya karşı oluşan ve insanda doğuştan varolan bir eğilim diye tanımlayabiliriz. Ritm hissi veya ritm algısı ritmik davranıştan farklıdır. Bu ikincisi sestən gelen ölçülü süre ve ton uyarılarına verilen bütün organizmayı kapsayan bir cevaptır.

Ritm'in gerçek yapısına girebilmek için ritm'in bize ne verdiğini ve davranıştan öte, izleme alanında ne kazandırdığını, zevk verme kaynakları ve kolaylık sağlama özellikleri olarak, incelemek gerekir.(8)

Ritm ne yapar?

- 1) Gruplama yoluyla, izleme olanağına katkıda bulunur. İyi bir gruplama sayesinde pek çok sayıda küçük grupları anımsamak kolaydır. Gruplama olmadığı zaman ayrıntıları anımsamak daha zordur; Örneğin bir seri nota dinlerken, şayet bunlar ritmik olarak dinleniyorsa, birçok mezür öğrenilir, gelişigüzel çalınıyorsa, o sesleri anımsamak çok zordur.
- İşitsel algıda bu bir prensiptir. Bu kuralın uygulanmasında sesler mezür ve frazlara, fraz ve period'lara, period ve muvmanlara bölünmüştür. Daha büyük üniteleri kavrayabilmek bir başarı kondisyonu belirtisidir. Bu kondisyona sahip olabilmek için çok sayıda sesi bir anda hatırlayabilmek gerekir ve bu kişiye büyük zevk verir. Bu sadece müzik ve şiirde değil, normal hayatımızda da işitsel beceri olarak çok önemlidir. Böylece ritmin bir biyolojik prensip olduğu anlaşılmaktadır.
- 2) Ritm, dikkat gerilimini ayarlar. Örneğin şiirde ve müzikte ritm yoluyla kavramamız gereken ünitelerin içine gireriz.

Bilinçli olmakla beraber çok zaman deneye deneye, bir süre sonra ritmin verdiği alışkanlıklarla, aynı bilinç dışı gibi bir süratle, mezür değişikliklerini uygularız.

İnsanın bedensel ve ruhsal yaşantısında da ritm çok önemli bir rol oynar. Bütün davranışlarımız periyodik vuruşlar ve duruşlardan oluşmaktadır. Bir deney yaparsak bunu daha iyi anlayabiliriz. Şöyleki: Bir kol saatini duyabileceğimiz uzaklıkta kulağımıza yaklaştırırsak ve bu pozisyonda saati iki-üç dakika tutarsak saatin sesini sürekli değil aralıklı olarak duyduğumuzu farkederiz. Bu deneyi yaparken hiçbir teori etkisinde kalmaksızın sadece gözlerimize dayanmak yeterlidir. Bu sinir sistemimizin enerjisinden gelen bir düzenli çalışmanın belirtisidir.

- 3) Ritm bize denge hissi aşular. Ritm simetriye dayanmaktadır. Bu simetri içinde bir esneklik elemanı vardır, bu da bir düzen ve şekil güzelliği yaratır. Ritmin sağladığı psikolojik rahatlama bu şekil düzeninden doğar. Çocuk anlamını kavramadan evvel şiiri şekil olarak öğrenebilir. Bu öğrenme kolaylığı şiirdeki ritm özelliğinden gelir.
- 4) Ritm hissi insanlarda bağımsızlık, yaratıcılık, serbestlik, şekillendirme yeteneği gibi kavramlar yaratır. Dinlediğimiz bir müziği ritm olarak izlersek seslerin, temponun düzenini içten duyar, sanki o eseri biz yaratıyormuşuz gibi duygulanırız. Bu doğal bir hazdır.
- 5) Ritm bize güçlülük duygusu verir. Ritm'in kalıbını kavradığımız zaman, arkadan ne geleceğini biliriz. Bunun nedeni ise işitsel algının motor faaliyete doğal olarak dönüşmesidir. Kişi, anında kendini aksiyon içinde bulur. İçinde yaşanmayan ritm, ritm değildir.

- 6) Ritm bizi marıldanmaya, sallanarak sesleri izlemeye yöneltilir, heyecanlandırır. Dans hareketi müziğin ritmine uyma dürtüsünün sonucudur. Bunun nedeni ise kulak yoluyla alınan işitsel uyarının motor sistemimiz tarafından organik şekilde cevaplanmasıdır. Sonuç bir rahatlama ve otointoksikasyon'dur(gerilimden arınma).
- 7) Ritm'e uyma eğilimi insanda var olan bir özelliktir. İnsanda ilgi akışı doğal olarak dönemlere bölünmüştür. Bu bir biyolojik kuraldır. Aynı şekilde ritme uyarak ritmik hareketler yapmak da biyolojik bir kurala dayanır. İnsan bir sonraki harekette el ve ayağını nasıl hareket ettireceğini bilemezse hareket amaçsız olur fakat harekete eşlik eden bir uyarı varsa bilinç dışı bir uyum sağlanır. İnsanın nesnel ve öznel yaşantısında ritme uyma eğilimi doğuştan vardır. Motor refleks ile beraber gittikçe gelişir.
- 8) Ritm, tüm organizmada titreşim yaratır. Bu durum hayatın iki önemli etmeni ile ilgilidir. Bilmek ve davranmak gibi. Kısaca ritm'e uyma eğilimi, dolaşım, solunum ve salgılama gibi hayati fonksiyonları etkileyen bir unsurdur. Görerek ve duyarak etrafımızda oluşan her türlü ritm olayını yaşarız. Yağmur sesi, rüzgar sesi, dalga sesi, müzik sesi v.b. Müziği yaşamak, onun içinde kaybolmak ve bu duygusal davranışları belirtmek EMPATİ diye tanımlanan bir davranış gösterisine yönelir. Şimdiki halde bu ani dürtüyü ölçmek için çok yeterli araç, gereç mevcut değildir. Sadece kayıt araçları vardır fakat yakın bir gelecekte sinirler yoluyla kasların harekete geçişini ritmik sinir darbelerinin en yüksek ve en alçak derecelerini belirterek ölçmek olanağı olacaktır.

- 9) Ritm, olay ile imge arasında zengin ilişki kurar. Müziğin ritmine kapılıp geçmişe ve geleceğe dayanan veya tamamen imgesel olan pek çok düşüncelere kapılırız. Bu nedenle hayal gücünü geliştirmede ritm önemli bir etkidir.
- 10) Ritm, hüner ve beceri eşliğinde sanatsal gelişime ulaşır. Basit ritm monotondur, fakat müzik sanatı halinde uygulanan ritm sonsuz zenginlik kazanır. Ritm hissi merak duygusu gibidir. Bir küçük ritm denemesi giderek, gelişerek geniş çaplı sanat yapıtına dönüşebilir.
- 11) Ritm uygulamasının doğal sonucu oyundur. Ruskin'in deyişine göre, ritm bizi önceden sonucu bilinmeyen bir vücut zihin hareketine doğru iter. Oyun'un şeklini ritm belirler. İleri derecelerdeki artistik şekillerin yaratılmasında başlangıç noktası hep ritm'dir. Kısaca şöyle diyebiliriz: Ritm algı olarak basit zihinsel bir işlemdir sadece müzik ve şiir alanında değil günlük hayatımızda bizi etkileyen bir kaynaktır. (4,9,12)

ÇOCUKLARDA RİTM PSİKOLOJİSİ

Son 50 yıl içinde yapılan müzik araştırmaları içinde en yoğun çalışma ritm psikolojisi ile ilgili olarak yapılmıştır. Ritm müzikte çok belirgin olmakla günlük hayatımızda'da önemli yer tutan bir özelliktir. Yalnız ritm deyişini, sadece belirli aralıklarla meydana gelme olayı ile karıştırmamak lâzımdır. Örneğin bir saatin tik-tak'ları periyodik tir fakat bu sesi dinleyen kişinin söbjektif bir gruplama yapması ile ancak ritmik olur. Biolojik yaşamımızda periodik olaylar çok önemli yer tutar. Algı ve davranış dünyamızda ritmin önemi büyüktür.(9)

Ritm, taze ve canlı bir varlık olan çocuğun işlenmesi için çok önemlidir. Ritm yoluyla eğitim çocuğa verecek şekilde kolaylıkla sokulabilir. Çocuğa bu yolla bağımsızlık hissi aşılır, onun kişilik kazanmasına yardımcı olunur. Çocuk düzenli bir bütünün işe yarar bir parçası olduğunu hisseder. İşbirliği yapma alışkanlığı kazanır. Çocuk'da ritm gelişimi, kendi kendini kontrol etme ve kendini eleştirme alışkanlıkları'da sağlar, başkaları ile iletişim kurmasını kolaylaştırır.

Kısaca ritm bütün sanat dallarının tekniği konusunda en önemli öğedir. Bu nedenle kulak eğitiminin temelini oluşturan ritm ve tartı duygusunun çok küçük yaşlarda geliştirilmesinin yararları büyüktür.(25)

Çocuklar müzik konusunda heves ve yetenek itibariyle farklılık gösterirler. Ebeveynler bu konuda bir değerlendirme yapabilmek için çocuklara müzik tecrübesi sağlamalıdır. Eğer çocuk ilgi gösterirse ona müzikle meşgul olmak için daha çok fırsat tanınmalıdır.

Fakat çocuğu bu konuda hiçbir şekilde zorlamamak gerekir, hiçbir zaman suçlanmamalı ve yarışmaya itilmemelidir.(1) Anaokullarında'da bu konunun yer alması mutlak gereklidir ve öğretmenin bu önemli noktaları hiçbir zaman unutmaması lazımdır.

Montessori'ye göre herşey ritm'le başlar. Çocuğa ilk müzikal yaklaşım onunla olur. Dr. Marie Montessori ve Emile Jagues-Dalcroze ile ilişkide olan birçok eğitimci uyguladıkları müzik eğitimini bu iki uzmanın metodlarını benimseyerek gerçekleştirmişlerdir. Çocuk denen varlık yetişkinler gibi sessizce oturup müzik dinlemez. Müzikle hareket etmek ister. Müziğe karşı duyduğu hissi tüm bedeniyle ifade etmek ister. Bu konuda çevreden destek görürse hareketleriyle müziğin birleşmesinden duyduğu haz, çok içten ve derin olur. O zaman müzik çocuğun bir parçası olur. Bilindiği üzere Montessori herşeye "Çocuğa sevgi" ile başlamaktadır. Burada çocuk kendi dünyasında yaşar, ne ile ilgilenirse onunla uğraşır; aktif roldedir, Öğretmen ise pasiftir. Çocuk yaparak öğrenir ve öğrendiği şeyden haz duyar.

Montessori eğitiminde duyu-motor gelişimi elde etmek için bir takım öğretici oyun malzemeleri geliştirilmiştir. Kulak eğitimi için kullanılan altıçift silindir biçimi kapalı kutularda bu malzemelerden biridir. Kutular sallanınca çeşitli sesler çıkarmaktadır. Çocuk benzer ve farklı sesleri, alçak ve yüksek sesleri, yumuşak ve sert sesleri ayırdedebilmektedir. Montessorinin en önemli buluşlarından birisi'de çocuğun gelişim evrelerini his devrelerine ayırmış olmasıdır. Bu büyüme süresinde bazı konulara çocuğun hissen daha yakın olması durumu demektir.

Bu his devrelerinde görülen çeşitli tutkular geçicidir, Çocuk o konuda bilgi ve ustalık kazanınca merakını yener ve konuyu terk eder veya devam ettirir. Çocuklar üç-altı yaş arasında duyu-motor faaliyetlerine çok düşkündürler. Bu tür faaliyetler zihin gelişimlerinin temelini oluşturur. İşte bu zamana rastlayan bir his devresi vardır. Burada ritm denemeleri, ritm anlayışı ortaya çıkar. Montessori programında müzik dinlemeye önem verilir, çocuğa çeşitli ritm'lere sahip olan müzik parçaları dinletilir ve çalınan parça ile kas koordinasyonu sağlaması desteklenir. 3.5-4 yaş arası çocuklar için müzik eşliğinde yürümek, koşmak, zıplamak gibi hareketler uygundur. 4-6 yaş arası çocuklara yavaş yürümek, hızlı yürümek gibi dörtlük ve sekizlik tempoda oyunlar tertiplenir. Bu denemelerle çocuk ses koordinasyonu kazanır. (26)

RİTM ÖRÜNTÜLERİ

Montessori metoduna göre aşağıdaki plân çocuklar için çok başarılı olmaktadır. (26)

Yürümek ve koşmak birbirine zıt ritm'lere sahip olmakla beraber başlangıçta beraber verilmelidir. Şayet müzik uzunsa sadece birinci kısmını kullanmalı çocuk bunu iyice kavradıktan sonra devamına geçilmelidir. Bu nedenle ritm öğretiminde örüntüler çok önemlidir. Okul öncesi çağı çocuklarında kavram olarak en uygun ritm ölçüsü dörtlük sekizlik örüntüleridir. Çocuklar bu ritimleri öğrendikten sonra hiç uyarı almadan bunu hareketler ve çeşitli yollarla uygulayabilirler. Ritm gruplamasının sonunda bazı seçmeler vardır, bunlarda işareti bulunmaktadır. Çocuklar başlangıçta müzikte sadece bu örüntüler ile ilgilenirler fakat zaman geçtikçe her parçanın melodisini ve müzikal karakterini de farketmeye başlarlar. Bu nedenle her parça tempo, dinamiklik ve bölümler halinde doğru olarak çalınmalıdır.

Ritm örüntüleri:

4/4

Yürüme temposu küçük çocuklar için daha hızlı, daha büyükler için daha yavaş olmalıdır. Küçük çocuklar daha hızlı, daha küçük adım atarlar

Sekizlik ölçü: Küçük çocuklar büyüklerden daha hızlı koşu adımları atarlar. Çocuklara bu örüntüleri işaret ve rakkamlarla gösterme sistemi ile dörtlük ve sekizlik ölçülerin eğitimini yapmak mümkündür.

Bu yollar çeşitli şekilde saptanabilir. Ancak bu yöntemlerin gelişim alanlarına bağlı olması çocuğun bu ölçüleri daha bilinçli bir şekilde algılamasına yol açar. Birinci metod motor yaklaşım yolu ile uygulanabilir. **♩** yürüyüş **♩** koşma. Bu şekillere isim verilir, notaların ses karşılığı tanıtılır. Yürü, koş gibi sözel uyarılar verilir ve böylece dörtlük, sekizlik notalar motor faaliyetler ile simgelenmiş olur.(27)

İkinci metod ünlü müzik kompozitörü Kodaly'nin uyguladığı ritmik metod'dur. Burada dörtlük ve sekizlik notaların anlam taşımayan sözel karşılıkları vardır. **♩** TA, **♩** ti-ti gibi. Görülüyorki dörtlük notaya uygun olan sözcük tek heceli bir sözcükten, sekizlik notaya uygun olan sözcük ise çift heceli sözcükten meydana gelmektedir. Bu ses sembollerinin temeli çocuk belleğine yerleştirildikten sonra çocuklar müzik ve sembollerle ritm'i uygulayabilirler. Ritm sopalarıyla yerde dörtlük ve sekizlik nota şekillerini yapabilirler.(3)

Böylece çocuklarda uzun ve kısa ses kavram iyice pekişir. Çok sayıda araştırmacının inancına göre psikolojik işlemler ritmik organizasyona dayanmaktadır. Bu nedenle insanlarda ve özellikle okul öncesi çocuklarında ritmik duyarlılığı ölçebilen bir gereç geliştirilmek istenmektedir.(28)

"Development of Rhythm in Young Children" isimli eserinde T. Jersild ve S.F. Bienstock ritm duyarlılığını eğitim yoluyla araştırma yollarını bulmaya çalışmışlardır. Daha önceki çalışmalardan elde edilen verilere göre bu konuda çocuklar çok çeşitli özellikler göstermektedir, ayrıca sadece verilen eğitim de yetmemektedir.

Ölçme zorluklarında göz önüne alınırsa bu alanda çok fazla bir ilerleme kaydedilmemiştir.(29) Yalnız Stambak isimli bir araştırmacı yaptığı bir çalışma sonucu yirmibir ritm örneğini çeşitli yaşlardaki çocuklara uygulamış ve üç ile sekiz vuruş sonucu örneklemeler arasında her yaştaki çocukların kaç vuruş kaydettiğini saptamıştır.(30)

Örnekler görüldüğü kadar zorluk derecesine göre uygulanmış, uzun ve kısa vuruşlar arasında 4:1 orantısı kullanılmıştır. Eğer bir örneklem bir sırada dört ayrıntıyı çıkarırsa , deney durdurulmaktadır. Stambakın bulgularına göre altı yaş çocuğu üç ilâ dört vuruş, yedi-sekiz yaş çocuğu beş vuruş, oniki yaş çocuğu yedi sekiz vuruş uygulayabilmektedir. Altı yaş grubu yirmibir problemde dokuz yanlış; sekiz yaş grubu beş buçuk yanlış; oniki yaş grubu ise üç yanlış yapmışlardır. Ancak Stambak'ın bu çalışması istatistiksel deneylere dayanmamaktadır.

Sonuç olarak bu araştırmada yaş grubu arasında belirgin başarı farkı bulunmuştur. Uzun vuruşlu parçaların tekrarlanması kısa vuruşlu örüntülerden daha güçtür. Daha büyük yaştaki çocuklarda başarı oranı daha fazladır. Cinsiyet farkı belirgin olmamakla beraber her cinste belirgin şekilde kişisel farklar saptanmıştır.(31) Küçük çocuklarda dörtlük ve sekizliklerden oluşan ritmik örnekler kullanılıncaya sağlanan ritmik taklit yeteneği bir bakıma müzik algısı ve icrasından uzak bir işlemdir, ama bu yönlü bir araştırma bizi bazı önerilere ulaştırabilir. Yapılan çeşitli deneylere dayanarak hangi ritm örüntülerini kullanmanın daha faydalı olacağı saptanabilir. Küçük yaştaki çocukların ritm egserzilerinde süratle motor faaliyete geçtikleri, daha büyüklerin ise içlerinden ritm sayarak, dışarıdan sakince dinliyor görünümünde

oldukları saptanmıştır. Araştırmanın faydalı olan yönlerinden biri'de çocukları müzikal performans çalışmalarına özendirmesidir. Yaş farkı başarıyı etkilemekle beraber kişisel farklar daha belirgindir.(28)

Foley 1974 yılında ritm örüntüleri değiştirilince tonal özelliklere, ve tonal özellikler değiştirilince ritm örüntülerine ne derece bağlı kalabildiklerini ve eğitim sonucu neler elde edildiğini araştırmak amacıyla deneysel bir çalışma yapmıştır.

Örneklem grubu 6,5 yaşında olan üçü deney ve üçü kontrol grubu olmak üzere 6 çocuktan oluşmaktadır. Her iki gruba'da ön test ve son test verilmiş, eğitim ise sadece deney grubuna verilmiştir.

Sonuçlar ise şöyledir: Deney grubunda 05'lik bir artış görülmüş, kontrol grubunda ise bir fark ortaya çıkmamış. Grupların hiçbirisi ön test'den son test'e kadar belirgin bir düşüş göstermemiş.

Ritm örüntüleri üzerinde eğitimin olumlu etkisi vardır.(22)

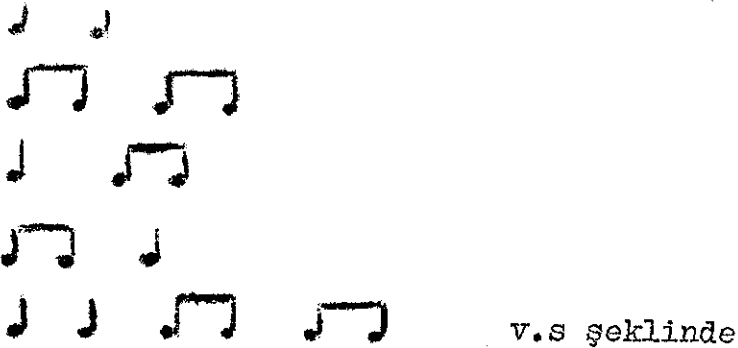
Howard Gardner adlı araştırmacının ritm örüntüleri konusunda yaptığı araştırmada bazı amaçlar saptamıştır: 1) Çocukların ritm örüntülerini tekrarlama yetenekleri 2) Özel norm'lar sağlamak ve 3) özendirme ve eğitim alanında uygun bir teknik önermek.

Örneklem olarak 5-6 ve 7 yaş grubunu içeren toplam 60 çocuk seçilmiştir. 4'lük ve sekizlik örüntülerden oluşan bir band verilmiş ve çocukların tekrarlama istenmiş, her yaş seviyesi arasında fark aranmış yaş grupları arasında $P < 0.01$ farklılaşma bulunmuştur.(12)

RİTM'İN GELİŞİM ALANLARI İLE İLİŞKİSİ

Okul öncesi müzik eğitiminde hemen hemen hiç klâsik müzik öğrenimi uygulanmamalıdır. Yalnızca çocuklara müzik dinletilmeli, el çırparak adımlarla müziğe uyma şeklinde, ayrıca çizgilerle ve sözcüklerle müziğe uyma şeklinde çalışmalar yapılmalıdır. Morse Code'ları (., —, —. .) nota sembolleri ve ses vurguları olarak kullanılır. Yanıp sönen ışıklı levhalar, yazı tahtası üzerinde tebeşirle çizilen çizimler, veya baskı levhalar ile bu şekiller, bant, plâk, veya enstrümental yolla dinletilen müziğin ritm'ini kavramak bakımından yardımcı olabilir.

En önce bir dörtlük nota yazı tahtasına çizilir, sonra ışıklı levha ile aynı şey çocuğa gösterilir. Sonra sekizlik notaya geçilir; aynı şekilde çocuğa gösterilir. Daha sonra dörtlük ve sekizlikler dizi halinde verilir ve buradan karmaşığa geçilir. Sıra ile, karıştırmadan pekiştire pekiştire çocukta ses süresi kavramı geliştirilir. Bu sıralama şu şekilde yapılabilir.

Öğretmen eğitim süresinde el çırpma, vurma gibi hareketlerle örnek olur. Sınıf gruplara ayrılır. Önce bir grup, sonra ötekiler faaliyete katılırlar. Böylece görerek, işiterek, sembollerle (kavram formasyonu) tanımlayarak ve motor faaliyetle ifade ederek dörtlük ve sekizlik notalar öğrenilir. Basit düzeyde olmak şartıyla bunları çizgiler, renkler v.s. ile

yazma işlemine'de girilebilir. Bu yollarla öğrenilen dört-
lük ve sekizlik notalar alet çalarak, adım atıp el çırparak,
hatta çizgilerle çizilerek ve sesleri vokal olarak söyleye-
rek "müzik yapılır". Hareketli ve renkli olan bu eğitim ço-
cuğun ilgi süresini uzatır.(27)

Anaokulu çağında müzikte kullanılan matematiksel
ilişkiler, zaman işaretleri ve diğer sembollerle tam anla-
mayla kavranması imkânsızdır. Metodlar mutlaka hareket ve
koordinasyon sağlayarak işlenmelidir.

MOTOR GELİŞİME BAĞLI OLARAK RİTM EĞİTİMİNİN VERİLMESİ

Okul öncesi çağındaki çocuklar şarkı söylerken ritm'leri uyduramayabilir. Bu çocukların müzik dinlerken işittiklerini fiziksel olarak cevaplamasını sağlayabiliriz. Böylece ritmik cevaplarını geliştirirken müziğin ritm ve havasını daha iyi kavramayı öğrenirler. Okul öncesi devresinde ritmik yaklaşımın bu yolla daha olumlu sonuçlar verdiğini, çocuğun yaşı büyüdükçe bu son uçların daha zor elde edildiğini eğitimciler öne sürmektedirler. Fiziksel olarak yuva çağı çocuğunda kas gelişimi eksiktir ve muntazam değildir. Motor merkezlerinin kontrol edilmesinde birtakım güçlükler vardır. Bu nedenlerle ilk ritm aktiviteleri kaotik yani düzensiz olur fakat çocuk vücudunu hareket ettirirken müziği dinlemeyi öğrendikten sonra uyarı cevapları gittikçe yanlışsız olmaya başlar.(32)

Motor Gelişime bağlı olarak ritmik iki tür temel hareket vardır:

- 1) Lokomotif yürümek, koşmak, zıplamak gibi
- 2) Lokomotif olmayan beden hareketleri, sallanmak, yana eğilmek , gerinmek v.s. gibi.

Bu hareketleri yapmak için ritmik hareket yeteneği gerekir. Karşılıklı olarak da ritm gelişimi için bu tür hareketler mutlaka lazımdır. Temel hareketler iki şekilde kullanılmaktadır.

- a) Doğal ritm'ler, yürüme, koşma, zıplama gibi ve
- b) Taklit edilen ritm'ler. Burada çocuk hayal gücünü kullanarak örneğin bir ağacın rüzgârla sallanışını taklit eder.

Başlangıçta yapılacak şey bir müzik parçası dinleterek çocukların yürümek, koşmak veya zıplamak gibi hareketlerden hangisini yapmaya karar vermelerini beklemektir.

A. YÜRÜMEK:

Tabii bir yürüyüş temposunu seçmek başlangıç için en iyi şeydir. Çocukların yürüyüş temposu yetişkinlere nisbetle daha süratlidir. Çocuklar küçük ve hızlı adım atarlar. Bu nedenle dörtlük ritm örüntüsü uygundur. Burada yürümenin çeşitleri denenebilir, peri yürüyüşü, asker yürüyüşü gibi.

B. KOŞMAK :

Müzik ölçüsü daha süratli olan sekizlik örüntü olmalıdır. Yanlız çocukların alabildiğine koşmalarını engellemek için parmak ucunda koşma uygulanabilir. Kar yağışı, yağmur damlalarının sesi v.s gibi hareketler hafif koşmalarla veya hızlı koşmadan doğacak gürültü ve disiplinsizlik'de önlenecektir.(5)

Çocukların oyunlarında, doğal olarak, ritm hareketleri becerisini kazanmadan önce, kendi içgüdüsel ritm'leri ile haşır neşirdir. Çocuk kendinden oluşan ritm'i yaşaya yaşaya, ve de zamanla, aldığı eğitim ile ritm'i sistemli bir şekilde algılamaya başlar. Çeşitli ritm örüntüleri eşliğinde öğretmen ritm'e göre çocuğa atla, koş, yürü gibi sözel direktifler verirse çocuğun dikkati hareket tekniği üzerinde toplanabilir.(33)

Küçük çocuk sadece sesi ile anlatmak istediklerini anlatamaz. Ritmik hareket onun iç dünyasını dışa vurabildiği müzik ortamlarından biridir. Müzik uyarısına tüm benliği ile cevap vermeye çalışır. Sözsüz müzikle'de imgesel olarak gözünde canlanan şeyleri taklit eder. Örneğin Gossec'in "Gavotte"u çalınarak çocuklara dans etmeleri söylendiği zaman ne düşündükleri sorulduğunda birisi "Fareyim,Kaçıyorum"

bir başkası ise "Ben bir palyaçoyum, dans ediyorum" yine bir başkası "Hiçbirşey düşünmüyorum. Sadece dans ediyorum" demiştir.(34)

Çocuğun vücut hareketleri ile aletleri birlikte kullanabilmesi ve bunları yaparken ritmik uyarılarla bir bütünlük ve uyum içinde olması ritm algısına ve motor yetenek seviyesine bağlıdır. Bu konuda çok sayıda araştırma yapılmış değildir. Araştırmacılar konuya iki açıdan yaklaşım sağlamışlardır. Birinci yaklaşım çocuğun müzik uyarısına gösterdiği ritmik cevapları yani vücut hareketlerini incelemektir. Çocuk bu konuda tamamen serbest bırakılmaktadır. İkinci yaklaşım çocuğun müzikal veya mekanik bir ritmik uyarıyı taklit edebilme yeteneğini incelemek şeklinde olmuştur.(35)

Müzikle ilgili fiziksel beceriler kazanmak denilince anlatılmak istenen şey müzik dinlemeyi bilmek, öğelerini anlamak ve bunları söyliyerek, çalarak veya vücut hareketleriyle tanımlamaktır. Müzik'le hareket özel eğitim alanı isteyen bir konudur çünkü başka tür eğitimi aksatabilir. Çocuk hareket ettikçe iç alemini dışarıya yansıtmak olanağını bulur, fiziksel olarak rahatlar.

John Russell "Creative Dance" isimli kitabında ritm hareketlerini dört ana başlık altında toplamaktadır: Vücut-anlatım aracı; çaba-vücudun hareket ediş şekli; yer ve biçim-vücudun nerede ve nereye hareket ettiği; ve ilişki-vücudun çeşitli kavramlarının birbiriyle olan ilişkisi.

Dalcroze ve Aronoff geliştirdikleri yöntemlerle simgelerle belirlenen adım ve zıplama hareketleri sayesinde çocuklara müzikli hareket öğretmeyi önermiş ve bu tür eğitimin çocukta rol alma, doğru ritm sağlama gibi alışkanlıkları ve

becerileri yaratacağına inanmışlardır.

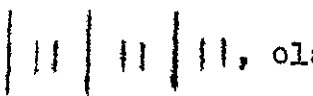
Bu eğitim müziksiz olarak, sözlü olarak, uzun adım kısa adım biçiminde, sesli, sessiz adımlar olarak'da verilebilir.

Önemli olan çocuğun vücudunu serbestçe kullanabilmesini sağlamaktadır.(36)

ALGISAL GELİŞİM VE MÜZİK

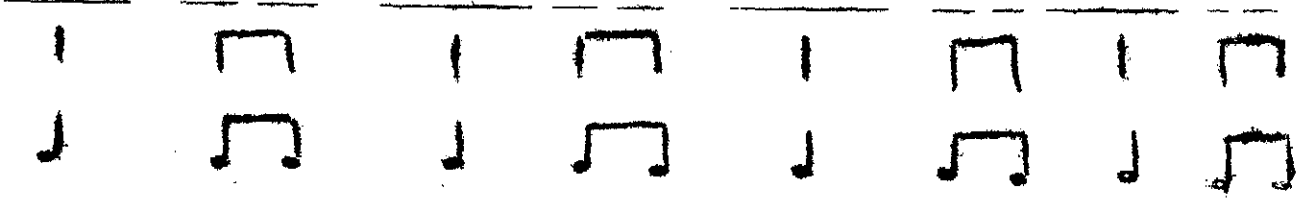
Müzik Algısı ile ilgili olarak yapılan araştırmalar hep müzik yeteneğine dayandırılmıştır. Örneğin seslerin işitsel algısı gibi. Müzik eğitimcileri müzik alanında gelişimin ilk ritm algıları ve ses ayırımları ile başladığını kabul etmektedirler. Petzold'un araştırmasına göre yaş ve erken eğitim müzik algısının gelişmesini çok etkileyen iki etmendir.(37)

Çocuk doğduğu zaman müzik zevkine sahip değildir, fakat büyüdükçe yaşının sağladığı ve çevresinin zorladığı özelliklere sahip olur, kişilik kazandıkça seçenekleri çeşitli olmaya başlar.(38) Birçok araştırma sonuçları çocuğun algı ve kavram gelişimini saptamıştır. Petzold müzik öğelerini kulaktan anlamak çocuğun müzik alanındaki gelişimini sağlar der. Altı yıllık uzunlamasına vaka çalışması bulgularına dayanarak çocuklara küçük yaşta ciddi bir kulak eğitimi verilmezse müzik gelişimleri önemli bir şekilde ihmal edilmiş olur sonucuna varır.(4)

Seçilen müzik parçaları dinletilirken sınıfa tekrarlanan uzun ve kısa vuruşları işitsel olarak algılamaları için iyice dinlemeleri söylenir. Bu vuruşların çizgi yoluyla çocuk tarafından algılanabilmesi'de mümkündür. Çocuklardan bir kısmı seçilerek kuvvetli ve zayıf vuruşları, veya, , olarak belirtmeleri, yahut kağıt üzerinde veya siyah tahtada bunları çizmeleri istenebilir. Ritm'i çizimle algılamamanın bir başka alternatifi'de şöyle olabilir:

 veya şeklinde.

Ses uzunluk ve kısalığını belirlemek için notasyon sistemi-
ni çocuklara anlayabilecekleri şekilde anlatmak için şu çiz-
gi sistemi kullanılır.

Okul öncesi çocukları için bu kadar bilgi yeterlidir. Çocuk böylece melodinin çeşitli uzunluk ve kısalıkları olan çeşitli ses ölçülerinden oluştuğunu, bunların ne zaman uzun ve ne zaman kısa olduğunu daha somut bir şekilde algılayabilecektir.(3)

DİL GELİŞİMİ VE MÜZİK

Sözel yetenek ile başka yetenekler arasında yüksek derecede korelasyon olduğu bilinmektedir. Müzik eğitimi yoluyla dil gelişimine büyük katkı sağlanabilir. Konuşmayı öğrenme, bir alışkanlık kazanma ve bu alışkanlığı kullanma istemine bağlıdır. Başlangıç devrelerinde dil gelişimi aynı bir müzik aletini çalmayı öğrenmeye benzer veya bir daktilo makinası ile yazı yazmayı öğrenmeye benzer. Yani herşey hazırdır, onları kullanmayı öğrenmek gerekmektedir. Müzik eğitiminde zihin, kulak ve dil beraber çalışır.(37)

Shirley, Brigance ve diğerleri motor gelişimin, özellikle yürümenin görüldüğü zaman, dil gelişiminin hızlandığı zaman olarak kabul ederler. Bütün gelişimsel olaylarda çeşitli görüşler çıkmasına karşın genellikle tüm çocuklar konuşmadan önce yürürler.(38) Şarkı söyleme, hatta sözsüz olan müziklere çok basit düzeyde sözler bulabilme, çeşitli obje ve isimlerle ritm tutma denemeleri çocukta gelişim yönünden çok ileri aşamalar kaydeder; konuşma becerisi yani sözcükleri söyleyebilme yeteneği gelişir. Ritm örüntülerin, ritmin özünü kavrar. Kelime haznesi zenginleşir, sayma ve sıraya koyma kavramları gelişir. Ses dinamiği bilgisi artar.(39)

Bentley'in fikrine göre bir çocuk konuşmadan önce şarkı söyler daha doğrusu anlamı olmayan çeşitli sesler çıkarır. Daha sonra kelimeler ve heceler kullanmaya başlar. Bu konuda yapılan araştırmada sonuçlarında cinsiyet farklılığı ortaya çıkmamıştır. Yaş grubunda ise farklılık görülmektedir.(35) Ancak bu eğitimde uygun bir kelime haznesi kullanılmalıdır.

Birçok çocukta anlamına önem vermeksizin ritmik ve sözel örnekleri ezberleme eğilimi vardır. Çocukların kollektif oyunlarında bu tür tekerlemeler her zaman mevcuttur. Bazen birbirlerini bu tekerlemeler ile sayarlar, bu özellik tüm dünya çocuklarında görülür. Carl Orff ritm örüntülerinden faydalanarak "Music for Children" adlı kitabında bir konuşma örüntüleri sistemi meydana getirmiştir. Başlangıçta ritm, diksiyon, ve tonal kalite üzerinde kuvvetle durulmakta sonra dinamiklik ve cümle kurma gelmektedir.

Aşağıda Orff'a göre okul öncesi çocuklarına yönelik dörtlük ve sekizlik ritm ölçülerinde, basit bir konuşma örüntüleri örneği verilmektedir:

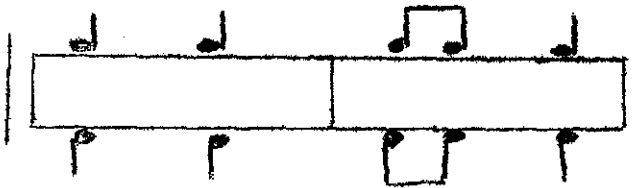

Blue bell Blue bell Cor-al bell Cor-al Bell Clare Bell,

Have-Bell Heath-er Bell Heath-er Bell Blue Bell of scot-land

- 1) Kelimeleri sıra ile öğreniniz
- 2) Blue ve Bell kelimelerinde olduğu gibi diksiyon ve sesli harf seslerini vurgulayınız
- 3) örneği tam bir cümle halinde tekrarlayınız
- 4) Örneği her hece için el çırparak tekrarlayınız

(Tek heceli kelimelere bir kere, çift heceli kelimelere iki kere el çırpılır.)

El çırp

Her ritm tamamen yanlışsız oluncaya kadar tek tek ve grup halinde el çırparak tekrarlanmalıdır. Basit ritimleri öğretmek için çok çeşitli yöntemler vardır. Bunların en kolayı konuşma yoluyla olmalıdır. Dörtlük notalarla başlayınız.

İki örnek:

Fe Fi Fo Fum

Bim Bim Bim Bam

Daha sonra çocuklar gruplara ayrılabilir; böylece yarısı konuşur, yarısı el çırpar. Diğer yarısı hem konuşur, hem el çırparlar.(40)

Burada müzik yerine çocukların kendi isimleri, hayvan, meyve, alet ve daha birçok obje isimleri kullanılarak da ritm konuşması yapılabilir.(3)

ZİHİNSEL GELİŞİM VE MÜZİK

Çocuğun doğuştan yetişkinlik devresine kadar kazandığı zihin gelişimi aynı fiziki büyüme doğrultusunda bir yükseliş kaydeder. Başlangıçta süratlidir, blüğ çağından sonra yavaşlar. Çok zekî ve parlak çocuklarda vasat olanlara nispeten bu duraklama ve yavaşlama daha belirgindir. 6-7 yaşlarda elde edilen (10) zeka bölümü değerlendirmeleri öğrencinin ileri sınıflardaki durumunu belirler fakat blüğdan sonra yavaşlama olağandır.(37)

Müzik eğitimi programları'da matematik ve bilim programları gibi analiz, tanım, ve kavram gelişimine dayanmaktadır. Yanlız burada estetik gelişimi de ortaya çıkmaktadır. Çocuklar ritm'in sayı saymaya yönelten nota değerlerini çözümlenmeye çalışırlar. Dinledikleri sözsüz parçalarda uzun-kısa, yüksek-alçalan sesleri izlerler. Elllerine ritm aletleri verilince değişik sesler çıkarmayı kendi kendilerine öğrenbilirler.(39) Çocuğun gelişimi ister müzik alanında olsun, ister başka alanda olsun aktif bir olaydır, pasif değildir. Çocuk şarkı söylemeyi şarkı söyleyerek, hareket yapmayı hareket yaparak, alet çalmayı kendisine bir alet sağlanırsa öğrenir ve içindeki müzik yeteneğini kullanmak olanağına sahip oldukça müzik alanında düşünme basamaklarına ulaşır.(35)

B Ö L Ü M 2

ARAŞTIRMANIN AMACI

Müzik Eğitiminde 5-6 yaş çocuklarının ritm duygularının geliştirilmesini konu alan bu araştırmanın amacı, kulak eğitiminin en önemli ögesi olan bu kavramın geliştirilmesinin yaş ve cinsiyete göre farklılık olup olmadığının araştırılması, çocukların belirli bir ritm eğitimi olmadan önce ve eğitim aldıktan sonraki durumlarının gözlenmesi ve eğitimin yararlı olup olmadığının saptanması;

ritm eğitiminde kavramlardan gidilerek çeşitli gelişim alanlarını içeren bir yol izleme yöntemiyle bu kavramın okul öncesi çağı çocuklarında daha yararlı bir şekilde geliştirilmesidir. Bu amaçlara bağlı olarak okul öncesi müzik eğitimine katkıda bulunabilecek bir eğitim programı düzenlemesi, elde edilecek olan bu gelişim programının diğer kulak eğitimi ile ilgili öğelere detransfer edilerek müzik kavramlarının gelişimsel programlara dönüştürülmesi, uygulanması ve henüz çok yeni ve yetersiz olan bir alana ışık tutulması bu araştırmada ele alınan başlıca konulardır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

EVREN

Ankara'da Hacettepe Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uygulamalı Anaokuluna 5 Şubat - 31 Mayıs 1979 tarihleri arasında devam eden 5-6 yaş grubunu içeren kız ve erkek çocuklar bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

ÖRNEKLEM

Hacettepe Uygulamalı Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubunu içeren kız ve erkek çocuklardan toplam 40 çocuk örneklem grubu olarak seçilmiştir. Örneklem dağılımı ise şöyledir. 32 çocuk deney grubuna aittir, 8 çocuk ise kontrol grubuna aittir. 32 çocuğun yaş ve cinsiyete göre dağılımı eşit şekilde yapılmıştır. 16 çocuk 5 yaş grubuna ait , 16 çocuk ise 6 yaş grubuna aittir. 16 çocuğun 8 tanesi kız 8 tanesi erkek çocuklardan oluşmaktadır. Kontrol grubunu içeren 8 çocuğun dağılımı ise şöyledir. 4 tanesi 6 yaş grubu, 4 tanesi ise, 5 yaş grubuna aittir. Ayrıca 4 çocuğun 2 si kız, 2 si erkek olarak eşit şekilde dağılmıştır.

Araştırmada deneklerin seçiminde şu kriterler dikkate alınmıştır.

- Çocukların yaşları (ay ve yıl olarak)
- Çocukların cinsiyetleri
- Okula başlama tarihleri
- Önceden özel olarak bir müzik eğitimi almamış olmaları.

Çalışmada deneklerin yaş dağılımı şöyle bulunmuştur:

5 yaş grubundaki kızlar 59.0, erkekler 59.9 ay, 6 yaş grubundaki kızlar 70.4, erkekler 71.4 ay olarak saptanmıştır. Denekler en az 6 ay anaokuluna devam etme koşuluna bağlı olarak seçilmiştir. Ayrıca çocukların aileleri ile ilişki kurularak önceden herhangi bir özel müzik eğitimi almamış olmaları koşuluna göre seçilmesine çalışılmış, bu koşulların dışında olan çocuklar hiçbir şekilde araştırma kapsamına alınmamıştır. Bu 40 deneğin seçimi için çocukların dosyalarından yararlanarak hepsinin teker teker adı, cinsiyeti ve okula başlama tarihini belirten listeler hazırlanmıştır. Listelerdeki çocuklara sıra numarası verilmiş, başlangıç noktası tesadüfi olarak alınmış, random yöntemi kullanarak araştırmaya alınacak denekler saptanmıştır.(41)

Ayrıca araştırmada bir sıralama yöntemi mevcut olduğu için denekler A-B-C-D olmak üzere dört ayrı gruba ayrılmıştır. Her gruba dahil olan 8 çocuk seçilmiştir. Bu sekiz çocuğun 4'ü 5 yaş grubuna ait ., 4 tanesi ise 6 yaş grubuna aittir. Ayrıca 4 çocuğun iki tanesi kız, iki tanesi ise erkek çocuklardan meydana gelmektedir. Bu dağılıma göre her grup aynı eğitimi dört ayrı sıralamaya göre almaktadır.(7)

VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ

Yapılan araştırma deneysel bir yöntemdir. 16 haftalık bir eğitim çalışması yapılmıştır. Araştırma için genel bir eğitim programı derlenmiştir. Bu eğitim programı için genel bir değerlendirme formu hazırlanmıştır. Eğitim programının öncesinde çocuklara sistemli ve plânlı bir ritm eğitimi almadan o andaki mevcut durumlarını saptamak amacıyla ön değerlendirme verilmiştir. Ancak çocukların konuya yabancı olmaları nedeniyle bu değerlendirmede eğitimci gerektiği yerlerde bir defaya mahsus olmak üzere sözel uyarılar vererek model olmuştur. Ön değerlendirme kriterlerinin içeriği Ek 1'de verilmiştir. Burada kullanılan sözcükler ve sözel direktifler Dorothy Louise Moore isimli bir eğitimcinin "5 yaş çocuklarının daha önce Müzik Tecrübelerine Dayanak Ritm Uyarılarına Verdikleri Cevapların Araştırılması konusunda yapmış olduğu ritm uyarı testinin ön test kriterlerinden adapte edilerek, diğer yöntemlerde transfer edilmiştir.(42)

Ön değerlendirmenin uygulanmasından hemen sonra toplam 16 haftayı içeren bir eğitim programının verilmesine başlanmıştır. Bu programın plâni şu şekilde düzenlenmiştir.

EĞİTİM PLANI

- 1) Kavram eğitimi öncesinde yapılan ön deneme
- 2) Kavram eğitimi (uzun,kısa,Parça-bütün)
- 3) Eğitimde geçen uzun kavramının somut çalışmalarla ifadesi
  - 3a) Uzun kavramının harekete transferi
  - 3b) Uzun kavramının çizgiye transferi
  - 3c) Uzun kavramının vuruşa transferi
  - 3d) Uzun kavramının sözcüğe transferi
- 4) Hareket-çizgi-vuruş-sözcükle ifade edilebilen uzun kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen ritm örüntülerine transferi.
- 5) Hareket-çizgi-sözcük-vuruşla ifade edilebilen uzun kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen sözsüz müziğe transferi.
- 6) Eğitimde geçen kısa kavramının somut çalışmalarla ifadesi:
  - 6a) Kısa kavramının harekete transferi
  - 6b) Kısa kavramının çizgiye transferi
  - 6c) Kısa kavramının vuruşa transferi
  - 6d) Kısa kavramının sözcüğe transferi.
- 7) Hareket - Çizgi - Vuruş ve Sözcükle ifade edilebilen kısa kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen ritm örüntülerine transferi.
- 8) Hareket-Çizgi-Vuruş ve Sözcükle ifade edilebilen kısa kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen sözsüz müziğe transferi.
- 9) Eğitimde geçen eşit kavramlarının somut çalışmalarla ifadesi
  - 9a) Eşit kavramlarının harekete transferi
  - 9b) Eşit kavramlarının çizgiye transferi
  - 9c) Eşit kavramlarının vuruşa transferi
  - 9d) Eşit kavramlarının sözcüğe transferi.

- 10) Hareket-Çizgi-Sözcük-Vuruşla ifade edilebilen eşit kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen ritm örneklerine transferi.
- 11) Hareket-Çizgi-Vuruş-Sözcükle ifade edilebilen eşit kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen sözsüz müziğe transferi.(43)

EĞİTİM'DE KULLANILAN MATERYAL

- 1) Kavram Eğitimi öncesinde yapılan ön deneme: Burada her çocuğa 9 parça materyal verilmiştir.
  - a) Uzun kavramının somut olarak verilmesi amacıyla 10 cm. boyunda maket kartonundan kesilmiş yeşil ve kahverengi renklere boyanmış iki uzun ağaç modeli.
  - b) Kısa kavramının somut olarak verilmesi amacıyla 5 cm. boyunda maket kartonundan kesilmiş yeşil kahverengi renklere boyanmış dört kısa ağaç modeli.
  - c) Müzikteki eşitlik kavramındaki bütün-parça ilişkisindeki algısal-örüntünün somut olarak verilmesi amacıyla:
    - i) 10 cm. çapında maket kartonundan kesilmiş, kırmızı renge boyanmış, bütün elma modeli.
    - ii) 10 cm. çapında, maket kartonundan kesilmiş kırmızı renge boyanmış bir bütün elmaya eşit iki yarım elma modeli.
- 2) Kavram eğitiminde kullanılan materyal ,burada her çocuğa 6 parça materyal verilmiştir.
  - a) Uzun kavramının somut olarak öğretilmesi amacıyla 2x10 cm. boyunda, 1 cm. eninde kırmızı renkli maket kartonundan kesilmiş 2 adet uzun çubuk.
  - b) Kısa kavramının somut olarak öğretilmesi amacıyla 2x5cm. boyunda, 1 cm. eninde kırmızı renkli maket kartonundan kesilmiş kısa çubuklar.
- 3) Uzun-kısa-eşit kavramlarının somut çalışmalarla ifadesi
  - a) Bu kavramların çizgiye transfer edilmesinde her çocuğa eşit olacak şekilde 20 cm. eninde, 29 cm. boyunda 1.ci hamur beyaz kağıt ve siyah tektipflomaster kalem.

- b) Bu kavramların vuruşlara transfer edilmesinde her çocuğa eşit olacak şekilde 30 cm. boyunda kırmızı renkli ritm sopaları.
- 5) Hareket-Çizgi-Sözcük-Vuruşla ifade edilebilen Uzun-kısa-eşit kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen ritm örüntülerine transferinde araştırmacı tarafından kullanılan tahtadan yapılmış beyaz renkli tef.
- 6) Hareket-Çizgi-Sözcük-Vuruşla ifade edilebilen uzun-kısa-eşit kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen sözsüz müziğe transferinde araştırmacı tarafından kullanılan büyük boy Suzuki marka melodika.(43)

Ayrıca deneysel çalışmanın yapıldığı oda aydınlık ve her türlü sağlık ve temizlik koşullarına uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Odada, kavram eğitimi verileceği sırada, her masada 2 çocuğun oturacağı şekilde dört masa sekiz sandalye vardır. Amaç çocukların birbirlerinden etkilenmelerini en aza indirmektir.

EĞİTİM SAFHALARININ İÇERİĞİ

Eğitim çalışmaları tümüyle sabah saatlerinde yapılmıştır. Bu eğitim çalışmasında öncelikle uzun-kısa-eşit kavramlarının öğretilmesine çalışılmıştır. Burada eşitlik kavramının verilmesinde bir özellik mevcuttur. Müzikte iki sekizlik nota, bir dördlük notaya eşittir. Bunu kavramlara dönüştürecek olursak "iki kısa bir uzun'a eşittir" durumu ortaya çıkmaktadır. Kavram eğitiminde somut olarak uzun-kısa parça-bütün ilişkisinin çocuk tarafından algılanması istenmektedir. Eğitim zihinsel gelişim basamaklarının ayırdetme sınıflandırma ve parça bütün ilişkisi sıralamasına göre yapılarak ve eğitimci tarafından sözel uyarılar verilerek uygulanmıştır.(44)

Bu eğitimde somut olarak verilen uzun-kısa ve eğitim kavramlarından sonra bu kavramların hareket-çizgi-sözcük ve vuruşlar gibi yine somut çalışmalarla ifadesine geçilmiştir. Burada kullanılan dört ayrı metod mevcuttur, bu nedenle araştırma bir sıralama yöntemine göre yürütülmeye çalışılmıştır. Bu yönteme göre çocuklar eğitim bir dağılımla A-B-C-D olmak üzere dört ayrı gruba ayrılmıştır.

A Grubu : Vuruş-Çizgi-Sözcük-Hareket

B Grubu : Çizgi-Sözcük-Hareket-Vuruş

C Grubu : Sözcük-Hareket-Vuruş-Çizgi

D Grubu : Hareket-Vuruş-Çizgi-Sözcük sıralamasına göre eğitim alan grup olmak üzere.(7)

Eğitim süresi yapılan araştırma ve gözlem sonuçlarına göre 5-6 yaş çocukları için yirmi dakika olarak saptanmıştır.(45)

Dört gün uygulanan bu eğitimin daha nesnel olması açısından sıralamaya dahil olan grupların çalışma saatleri'de değişiklik göstermektedir. Tüm gruplar bir haftalık süre içinde değişik fakat eşit olacak şekilde eğitime alınmıştır. Bu eşitlik şu şekilde plânlanmıştır.

Birinci gün A-B-C-D grupları

İkinci gün B-C-D-C grupları

Üçüncü gün C-D-C-B grupları

Dördüncü gün D-A-B-C grupları yirmi dakika süre ile eğitim görmüşlerdir.

Müziğin tüm olarak öğretilmesinde 3 ana kural vardır.

Müziğin öğelerinin kavram olarak öğrenilmesi, bunların ritm örüntülerine yerleştirilmesi ve en son olarak müziğe transfer edilmesidir. Uzun-kısa-eşit kavramlarının somut çalışmalarla ifade edilmesinden sonra bunların ayrı ayrı müzikteki ritm eğitiminde geçen ritm örüntülerine transferine geçilmiştir.(46,47,43)

Ritm örüntüsüne yerleştirme; öğretilmek istenen değerdeki notalardan meydana gelen müziksiz ritm ölçülerinin eğitici tarafından özel bir ritm aleti ile vurulması ve çocuğun hareket-çizgi-sözcük ve vuruş metodları aracılığı ile uzun-kısa-eşit kavramlarını bu kalıplara yerleştirebilmesidir.

Ritm örüntüleri şu şekilde düzenlenmiştir.(43)

Uzun kavramı için

Kısa kavramı için

Eşitlik kavramı için a)

b)

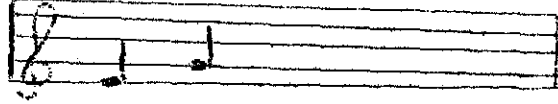
c)

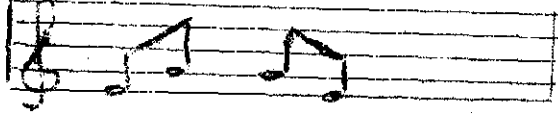
Kavramların ritm örüntülerine yerleştirilmesinden sonra Hareket-Çizgi-Sözcük ve Vuruşla ifade edilebilen uzun-kısa ve eşit kavramlarının müzikteki ritm eğitiminde geçen sözsüz müziğe transferine geçilmiştir. Sözsüz müziğe yerleştirme deyimi ile anlatılmak istenen şudur; Çocukların ritm ölçülerini, ritm örüntülerine yerleştirme sürecinden geçtikten sonra öğretilmek istenen o değerdeki notalardan meydana gelen kısa müzik parçaları çalındığında çocukların bu müzikleri hareket-çizgi-sözcük ve vuruşlar aracılığı ile uzun-kısa eşit kavramlarını bu müziklere yerleştirebilmeleridir.

Sözsüz müzikler şu şekilde düzenlenmiştir.(49)

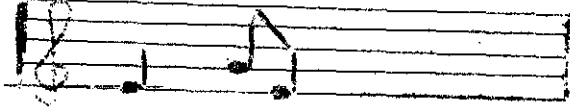
Uzun kavramı için

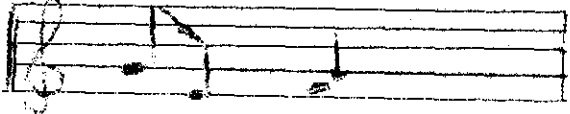
Kısa kavramı için

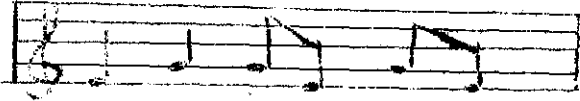
Eşitlik kavramı için a)

b)

c)

Eğitim safhalarının içeriği Ek 2'de verilmiştir.

Eğitim programının uygulanmasından hemen sonra ön değerlendirme kriterlerinin bir eşini içeren son değerlendirme yapılmıştır. Son değerlendirmede eğitimci tarafından hiçbir şekilde sözel uyarı verilerek model olunmamıştır.(42)

Bak Ek 1. Burada amaç, çocukların sistemli ve plânlı bir eğitim sürecinden geçtikten sonra bu eğitimin yararlı olup olmadığına saptanmasıdır. Ayrıca hangi tip sıralamanın bu yaş çocuklarında daha başarılı olduğunu, bunun yaş ve cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini araştırılmasına ve incelenmesine çalışılmıştır.

Ön ve son değerlendirme kriterlerinde verilen cevapların kayıt edilmesi amacıyla bir değerlendirme formu hazırlanmıştır. Bu formda çocuklar kendilerine yöneltilen sorularda her bildikleri soru için 1, bilemedikleri soru için 0 puan almaktadırlar.(7) Bak Ek. 3

VERİ TOPLAMA SIRASINDA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Yapılan araştırma deneysel bir çalışma olup toplam 16 haftayı içermektedir. Bu süre zarfında okula devam eden çocukların sayısında zaman zaman azalmalar olmuştur, dolayısıyla okula gelmeyen çocuk o gün alması gereken eğitimden yararlanamamıştır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için denekler hakkında bir yoklama çizelgesi geliştirilmiştir. Hergün eğitim saatinden önce düzenli bir şekilde yoklama yapılmıştır. Yoklamaya göre o gün eğitim alamayan çocuğa okula gelmez gelmez eğitim saatlerinin dışında yine 20 dakika süre ile eğitim uygulanarak boşluğun doldurulmasına çalışılmıştır.

TOPLANAN KRİTERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmada çocukların sorulara verdikleri cevaplara göre bir puanlama sistemine gidilmiştir. Daha sonra bu puanlama sisteminden gidilerek başlangıç puanları, sonuç puanları ve puan farklılığına göre yöntem, yaş ve cinsiyet için $P=0.01$ eşliğinde varyans analizi kullanılarak F testi ile test edilmiştir. Ayrıca sonuç puanları ve puan farklılığına göre ortaya çıkan yöntemler arası farkın önem kontrolü(Lsd) en küçük önemli fark sistemi kullanılarak yapılmıştır. Ek olarak bulunan sonuçların somut şekilde ifade edilmesi amacıyla üç grafik çizilmiştir.(7)

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

B U L G U L A R

1.a- A Grubuna (Vurus-Cizgi-Sözcük-Hareket) Dahil olan Deneklerin
Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına göre Aldıkları Puanların
Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

A Grubuna ait olan deneklerin ön test son test ve iki test arasındaki puan farkına göre aldıkları puanların yaş ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1a'da verilmiştir.

TABLO 1a: A Grubuna Dahil Olan Deneklerin Ön Test Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

DENEĞİN YAŞ ve CİNSİYETİ		ÖN TEST PUAN	SON TEST PUAN	PUAN FARKI PUAN
(6 YAŞ)	E	17	60	43
	E	16	63	47
	Toplam	33	123	90
	K	19	63	44
	K	18	63	45
	Toplam	37	126	89
(5 YAŞ)	E	7	7	0
	E	8	39	31
	Toplam	15	46	31
	K	7	40	33
	K	8	41	33
	Toplam	15	81	66
GENEL TOPLAM		100	376	276

A grubunu içeren deneklerin yaş ve cinsiyete göre aldıkları puanların dağılımı ön test ve son test arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılık yaşa bağlı olarak artmaktadır. Erkekler ile kızlar arasında ise çok belirgin değildir. Sonuçlar açık olarak varyans analizi tablosunda görülmektedir.

1.b- B Grubuna (Çizgi-Söz-Hareket-Vurus) Dahil olan Deneklerin
Ön test - Son Test ve Puan Farklılığına göre Aldıkları
Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

B Grubuna ait olan deneklerin Ön Test-Son Test ve iki test arasındaki puan farkına göre aldıkları puanların yaş ve cinsiyete göre dağılımı TABLO 1b. de verilmiştir.

TABLO 1b : B Grubuna Dahil Olan Deneklerin Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

DENEĞİN YAŞ VE CİNSİYETİ	ÖN TEST	SON TEST	PUAN FARKI
	PUAN	PUAN	PUAN
E	20	60	40
E	14	52	38
(6 YAŞ) Toplam	34	112	78
K	20	59	39
K	18	55	37
Toplam	38	114	76
E	7	31	24
E	9	33	24
(5 YAŞ) Toplam	16	64	48
K	12	46	34
K	10	43	33
Toplam	22	89	67
GENEL TOPLAM	110	379	269

B Grubunu içeren deneklerin yaş ve cinsiyete göre aldıkları puanların dağılımı ön test ve son test arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılık yaşa bağlı olarak artmaktadır. Erkekler ile kızlar arasında ise çok belirgin değildir. Sonuçlar açık olarak varyans analizi tablosunda görülmektedir.

1.c C Grubuna (Söz-Hareket-Vurus-Cizgi) Dahil olan Deneklerin
Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları
Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

C Grubuna ait olan deneklerin ön test son test ve iki test arasındaki puan farkına göre aldıkları puanların yaş ve cinsiyete göre dağılımı TABLO 1c. de verilmiştir.

TABLO 1c : C Grubuna Dahil Olan Deneklerin Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

DENEĞİN YAŞ VE CİNSİYETİ	ÖN TEST PUAN	SON TEST PUAN	PUAN FARKI PUAN
E	20	63	43
E	15	60	45
(6 YAŞ) Toplam	35	123	88
K	22	63	41
K	13	56	43
Toplam	35	119	84
E	6	31	25
E	7	38	31
(5 YAŞ) Toplam	13	69	56
K	8	47	39
K	9	47	38
Toplam	17	94	77
GENEL TOPLAM	100	405	305

C Grubunu içeren deneklerin yaş ve cinsiyete göre aldıkları puanların dağılımı ön test ve son test arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılık yaşa bağlı olarak artmaktadır. Erkekler ile kızlar arasında ise çok belirgin değildir. Sonuçlar açık olarak varyans analizi tablosunda görülmektedir.

1.d D Grubuna (Hareket-Vurus-Cizgi-Sözcük) Dahil Olan Denek-
lerin Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldık-
ları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

D Grubuna ait olan deneklerin Ön test-Son test ve iki test arasındaki puan farkına göre aldıkları puanların yaş ve cinsiyete göre dağılımı TABLO 1.d'de verilmiştir.

TABLO 1.d : D Grubuna Dahil Olan Deneklerin Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

DENEĞİN YAŞ VE CİNSİYETİ	ÖN TEST	SON TEST	PUAN FARKI
	PUAN	PUAN	PUAN
E	19	62	43
E	20	63	43
(6 YAŞ) Toplam	39	125	86
K	20	62	42
K	20	61	41
Toplam	40	123	83
E	7	41	34
E	9	45	36
(5 YAŞ) Toplam	16	86	70
K	7	49	42
K	10	56	46
Toplam	17	105	88
GENEL TOPLAM	112	439	327

D Grubunu içeren deneklerin yaş ve cinsiyete göre aldıkları puanların dağılımı ön test ve son test arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılık yaşa bağlı olarak artmaktadır. Erkekler ile kızlar arasında ise çok belirgin değildir. Sonuçlar açık olarak varyans analizi tablosunda görülmektedir.

1.e Kontrol Grubuna Dahil Olan Deneklerin Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

Kontrol Grubuna ait olan deneklerin Ön test-Son test ve iki test arasındaki puan farkına göre aldıkları puanların yaş ve cinsiyete göre dağılımı TABLO 1.e 'de verilmiştir.

TABLO 1.e : Kontrol Grubuna Dahil Olan Deneklerin Ön Test-Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

DENEĞİN YAŞ VE CİNSİYETİ	ÖN TEST	SON TEST	PUAN FARKI
	PUAN	PUAN	PUAN
E	17	17	0
E	13	14	1
(6 YAŞ) Toplam	30	31	1
K	18	20	2
K	16	17	1
Toplam	34	37	3
E	7	7	0
E	5	6	1
(5 YAŞ) Toplam	12	13	1
K	8	9	1
K	6	6	0
Toplam	14	15	1
GENEL TOPLAM	90	96	6

Kontrol Grubunu içeren deneklerin yaş ve cinsiyete göre aldıkları puanların dağılımı Ön test-Son test arasında çok az bir farklılık vardır, fakat bu değer istatistiksel olarak dikkate değer bulunmamaktadır. Kontrol Grubunda iki test arasında dikkate değer bir farkın bulunmamasına neden olarak bu grubun "ritm eğitimi" sürecinden geçmemesi gösterilebilir.

2. Başlangıç puanlarına göre yöntemler, yaş ve cinsiyet önemine ilişkin varyans analizi sonuçları.

Ön test bölümünde deneklerin aldıkları puanların yöntemler, yaş ve cinsiyet farkı önemine ilişkin varyans analizi sonuçları TABLO 2'de gösterilmiştir.

TABLO 2 : Başlangıç puanlarına göre Yöntemler, Yaş, Cinsiyet önemine ilişkin VARIYANS ANALİZİ sonuçları.

KAYNAK	SERBESTLİK DERECESİ	KARELER TOPLAMI	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERLERİ
Yöntemler	4	39.4	9.8	2.72
Yaş	1	980.1	980.1	272.25*
Cinsiyet	1	16.9	16.9	4.69
Hata Kareler Toplamı	33	120.0	3.6	
Genel Kareler Toplamı	39	1156.4		

(-) $P > 0.01$ (+) $P < 0.01$

TABLO 2'de görüleceği gibi, deneklerin başlangıç puanlarına göre yöntemler arası fark 0.01 eşiğinde önemsiz, Cinsiyetler arası fark 0.01 eşiğinde önemsiz, yaş grupları arası fark ise 0.01 eşiğinde önemli bulunmuştur.

3. Sonuç puanlarına göre yöntemler, Yaş ve Cinsiyet önemine ilişkin varyans analizi sonuçları.

Son test bölümünde deneklerin aldıkları puanların yöntemler, cinsiyet ve yaş farkı önemine ilişkin varyans analizi sonuçları TABLO 3' de gösterilmiştir.

TABLO 3 : Sonuç Puanlarına göre yöntemler, cinsiyet ve yaşa ilişkin varyans analizi sonuçları.

KAYNAK	SERBESTLİK DERECEŚİ	KARELER TOPLAMI	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERLERİ
Yöntemler	4	9546.8	2386.7	50.88 ⁺
Yaş	1	3441	3441	73.36 ⁺
Cinsiyet	1	306	306	6.52 ⁻
Hata Kareler Toplamı	33	1550.6	46.9	
Genel Kareler Toplamı	39	14 844		

(-) $P > 0.01$

(+) $P < 0.01$

TABLO 3'de görüldüğü gibi deneklerin sonuç puanlarına göre yöntemler arası fark 0.01 eşliğinde önemli, cinsiyet arası fark 0.01 eşliğinde önemsiz, yaş grupları arası fark 0.01 eşliğinde önemli bulunmuştur.

4. Puan farklarına göre yöntemler, cinsiyet ve yaş önemine ilişkin varyans analizi sonuçları.

Puan Farkları bölümünde deneklerin aldıkları puan-yöntemler, yaş ve cinsiyet önemine ilişkin varyans analizi sonuçları TABLO 4'de gösterilmiştir.

TABLO 4 : Puan Farklarına göre yöntemler, cinsiyet ve yaşa ilişkin varyans analizi sonuçları

KAYNAK	SERBESTLİK DERECESİ	KARELER TOPLAMI	KARELER ORTALAMASI	F TESTİ DEĞERLERİ
Yöntemler	4	8578.6	2144.6	49.41 ⁺
Yaş	1	748.2	748.2	17.23 ⁺
Cinsiyet	1	180.6	180.6	3.300 ⁻
Hata Kareler Toplamı	33	1432.4	43.4	
Genel Kareler Toplamı	39	10939.8		

(-) $P > 0.01$ (+) $P < 0.01$

TABLO 4'de görüldüğü gibi deneklerin puan farklarına göre yöntemler arası fark 0.01 eşiğinde önemli, cinsiyet arası fark 0.01 eşiğinde önemsiz, yaş grupları arası fark 0.01 eşiğinde önemli bulunmuştur.

5. Deney ve Kontrol Grubuna Dahil olan Grupların Ön Test-
Son Test ve Puan Farklılığına Göre Aldıkları Puanların
Ortalamalar Arası Farkları.

Deney ve Kontrol grubuna ait olan grupların Ön Test Son Test ve iki test arasındaki puan farkına göre aldıkları puanların ortalamalar arası farkların dağılımı TABLO 5'de verilmiştir.

TABLA 5 : Deney ve Kontrol Grubuna Dahil olan Deneklerin
Ön test-Son test ve Puan Farklılığına göre Aldıkları
ları puanların ortalamalar arası farklar dağılımı

GRUPLAR	ÖN TEST	SON TEST	PUAN FARKI
A GRUBU	12.5	47	34.5
B GRUBU	13.75	47.37	33.62
C GRUBU	12.5	50.62	38.12
D GRUBU	14	54.87	40.87
KONTROL GRUBU	11.25	12	0.75

Deney Grubuna dahil olan grupların ve kontrol grubunun ön test'de aldıkları puanların ortalaması çok az bir farklılık göstermektedir. Son test'de ise bu farklılık Ön test'e oranla verilen eğitim sonucu nedeniyle artmaktadır. Grupların eğitim sıralamasına göre gösterdikleri başarı en fazla D grubunda görülmektedir. Sırayla C-B-A olmaktadır. İki test arasındaki ortalama farkı kontrol grubunda ise 0.75 puanlık bir artışla herhangi bir farklılık ortaya koymamaktadır.

Sonuç Puanları İçin Yöntemler Arası Farkların Önem Kontrolü

En küçük önemli fark (Lsd) yöntemi ile sonuç puanları için yöntemler arası farkların önem kontrolü aşağıda verilmiştir.

$$lsd = t_{0.05} \cdot \sqrt{2} \cdot S_{x^-}$$

$$S_{x^-} = \sqrt{\frac{S^2}{N}}$$

$$t_{14,0.05} = 2.14$$

$$S_{x^-} = \sqrt{\frac{46.9}{8}} = \sqrt{5.86} = 2.4$$

$$lsd = 2,14 \times 1.41 \times 2.4 = 7.24$$

Lsd yöntemi ile sonuç puanları için yöntemler arası farkların önem kontrolü yapılmış 7,24 'ü geçen farklar önemli bulunmuştur. Buna göre kontrol grubu ile tüm gruplar arası fark önemli, ayrıca A-D grubu arasındaki fark önemli, B-D arasındaki fark önemli, diğer grupların birbirleri arasındaki fark ise önemsiz çıkmıştır.

Puan Farkları için Yöntemler Arası Farkların Önem Kontrolü

En küçük önemli fark (Lsd) Yöntemi ile puan farkları için yöntemler arası farkların önem kontrolü aşağıda verilmiştir.

$$Lsd = t_{0.05} \cdot \sqrt{2} \cdot Sx^{-}$$

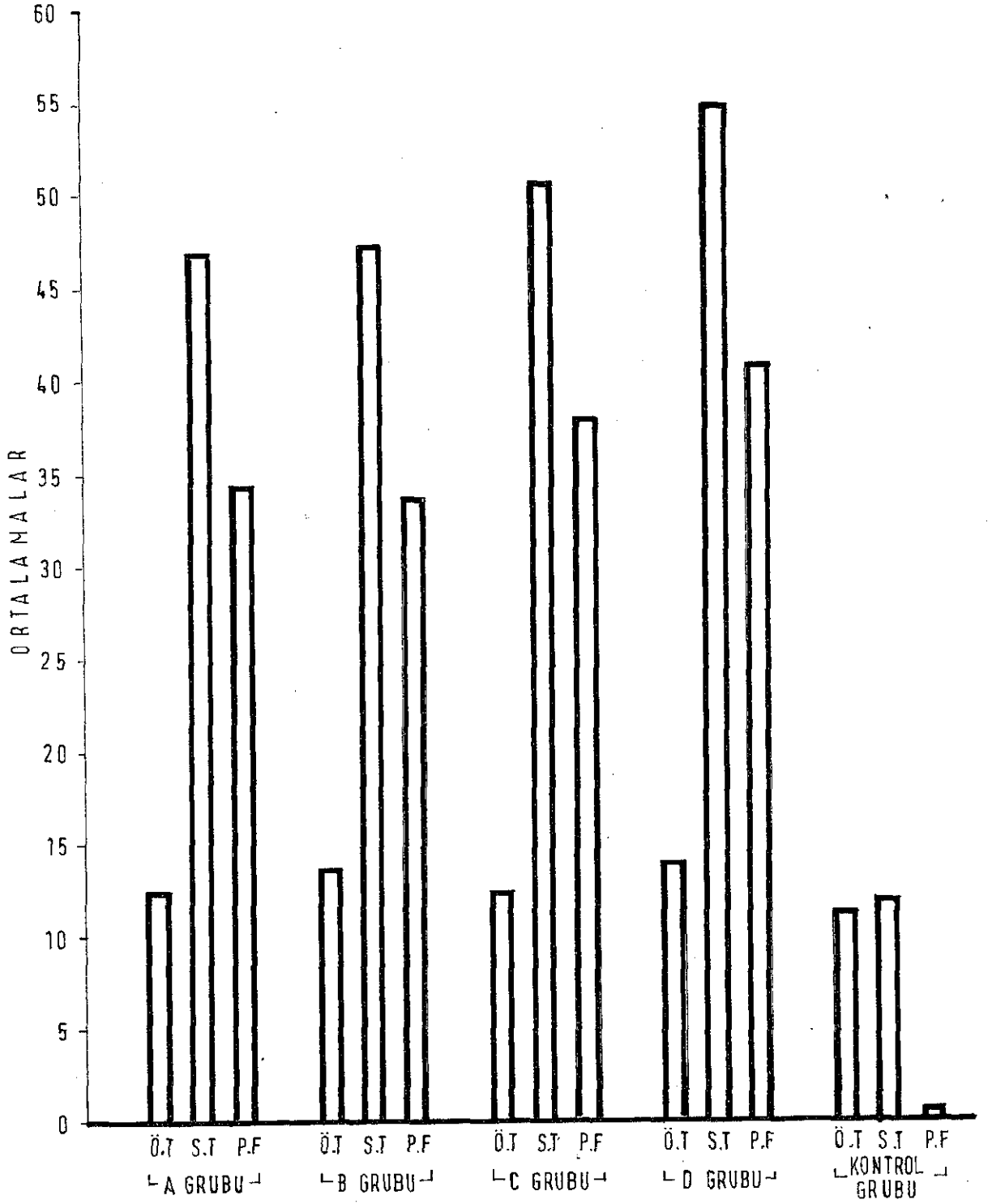
$$t_{14,0.05} = 2.14$$

$$Lsd = 2.14 \times 1.41 \times 2.3 = 6.94$$

$$Sx^{-} = \sqrt{\frac{S^2}{N}}$$

$$Sx^{-} = \sqrt{\frac{43.4}{8}} = \sqrt{5.42} = 2.3$$

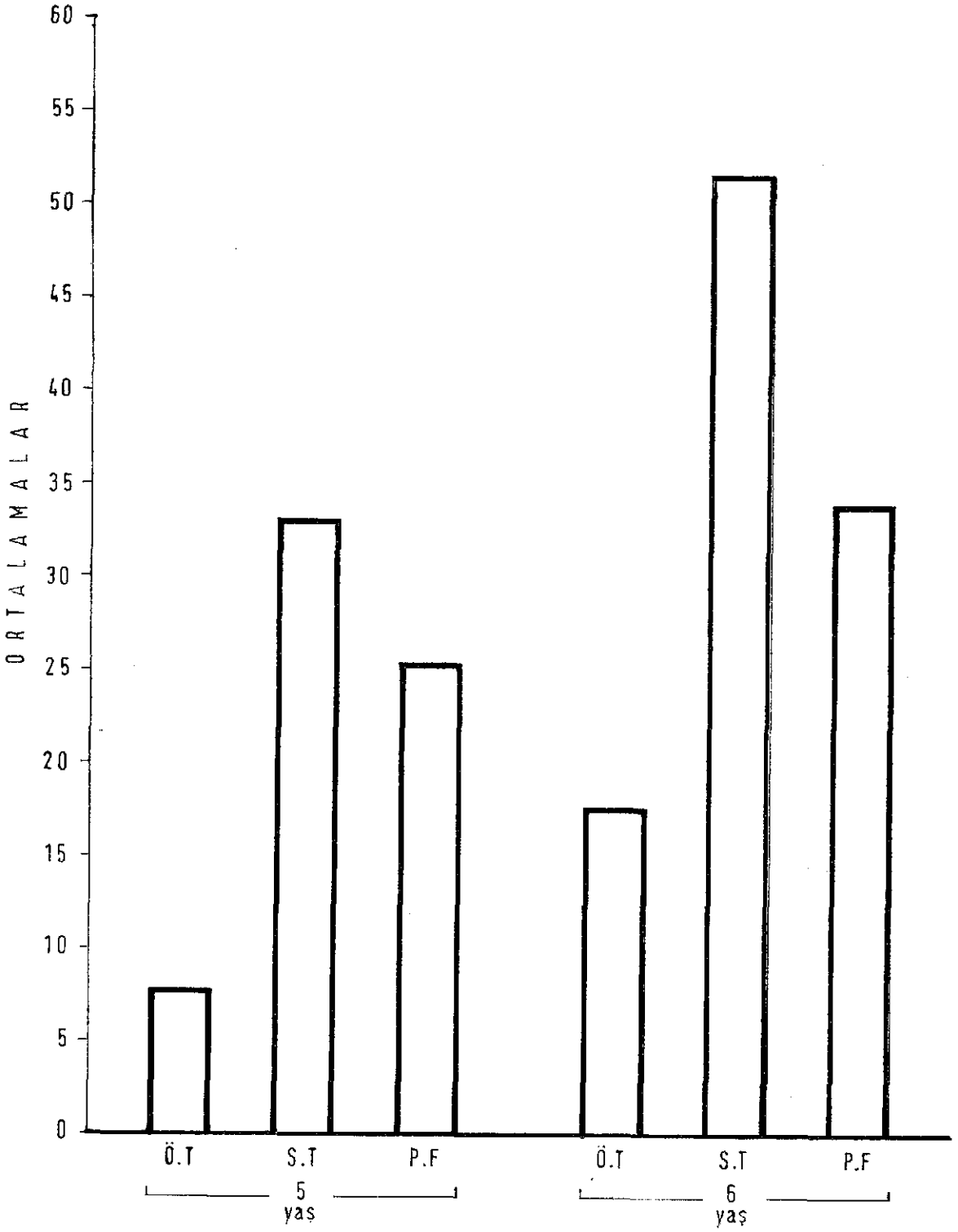
Lsd yöntemi ile puan farkları için yöntemler arası farkların önem kontrolü yapılmış 6.94'ü geçen farklar önemli bulunmuştur. Buna göre kontrol grubu ile tüm griplar arası fark önemli, ayrıca D- ile B grubu arasındaki önemli, diğer grupların birbirleri arasındaki fark ise önemsiz çıkmıştır.

GRAFİK 1

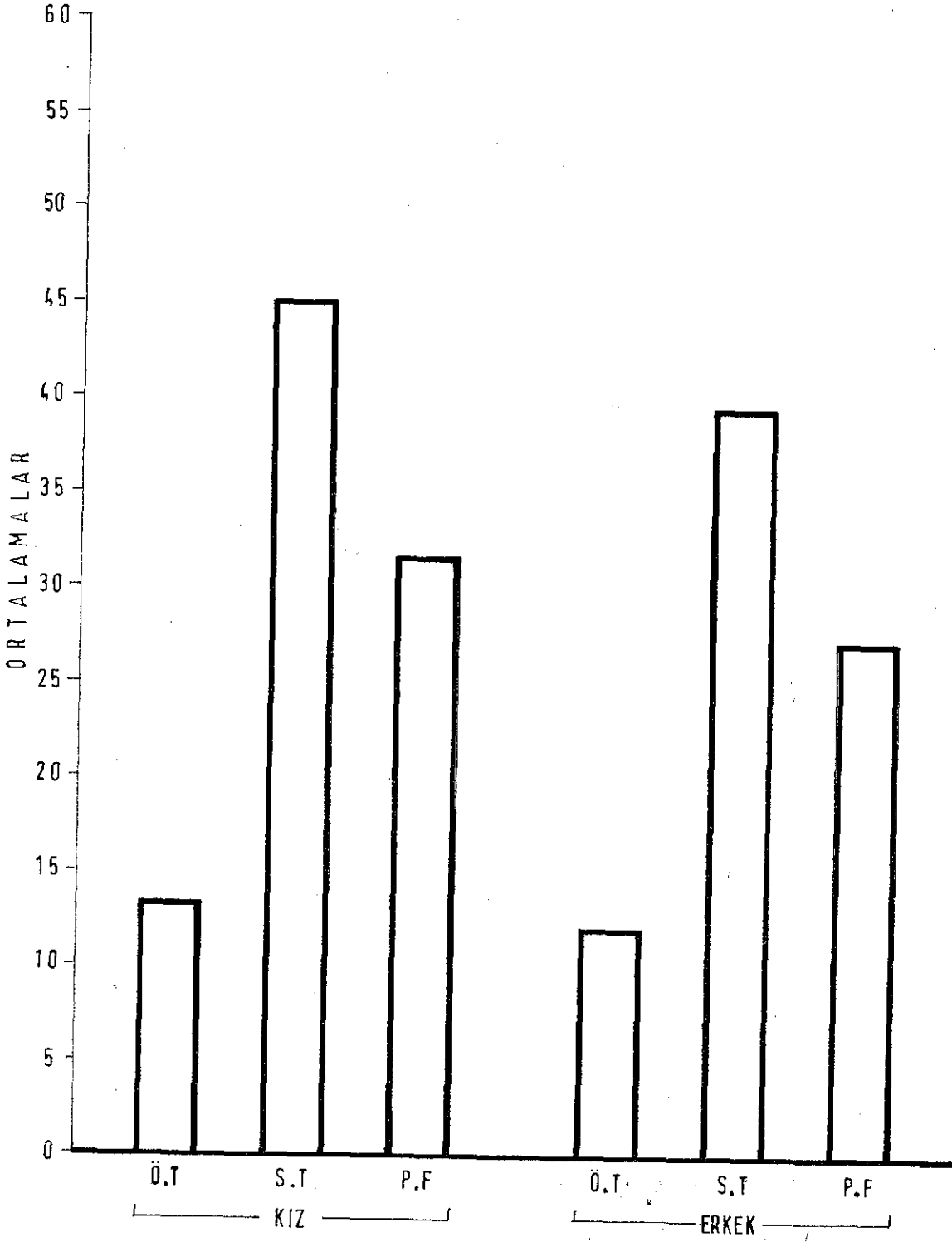
Uygulanan farklı yöntemlere göre deneklerin kazandıkları puan ortalamalarının dağılımı.

GRAFİK 2

Yaşla ilgili olarak deneklerin ön test, son test ve puan farklılığında aldıkları puan ortalamalarının dağılımı

GRAFİK 3

Cinsiyetle ilgili olarak deneklerin ön test, son test ve puan farklılığında aldıkları puan ortalamalarının dağılımı

TARTIŞMA VE YORUM

Hacettepe Üniversitesi Uygulama Anaokuluna

devam eden 5-6 yaş grubunu içeren kız ve erkek çocuklarda ritm kavramını geliştirirken izlenecek yolları saptama, bu araştırmanın cevap aradığı ana problemdir. Çocuklara ritm kavramı ile ilgili bir eğitim programı düzenlenmiştir. Bu eğitim programından bir ön değerlendirme, eğitim programından sonra ise bir son değerlendirme verilmiştir. Verilen ön değerlendirme süresince denekler uzun, kısa ve eşit kavramlarına ait sorularda tam puan almışlardır. Burada evren olarak seçilen anaokulunda uygulanan eğitimin, yeterli, sistemli ve plânlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu özellik gözönüne alınarak bu kavramların eğitimi, uzun, kısa, parça-bütün ilişkisini hatırlatıcı nitelikte, basitten, karmaşığa doğru, ve zihinsel süreçlerin ayırdedebilme, sınıflandırabilme ve parça-bütün ilişkisi ilkelerine bağlı kalınarak verilmiştir.(44)

Ön değerlendirme süresince, deneklere bir kez sözel model olunmuştur. Bunun nedeni ise, müziğin çocuk için çok yeni bir konu olması ve değişik terimleri içermesidir. Sözel uyarı yolu ile çocuğun bu yeni terimlere olan yabancılığı önlenmekte ve ritm kavramlarını yerine getirmelerinde yardımcı olunmaktadır. Dorothy Louise Moore'un "5 Yaş Çocuklarının Daha Önceki Müzik Deneyimlerine Dayanarak Ritm Uyarılarına Verdikleri Cevapların Araştırılması" konusunda yaptığı bir çalışmada buna benzer bir yöntem uygulanmıştır.(42)

Yapılan araştırmanın son değerlendirme basamağında ise eğitimi deneklere model olmaz.

Ön değerlendirme ve son değerlendirme formlarında ölçülmek istenen şey:Çocukların plânlı bir eğitim sürecinden geçmeden önce ve geçtikten sonra ritm kavramlarında yöntem sıralaması, yaş ve cinsiyete göre aldıkları puanların önemli olup olmadığıdır. Tablo 1.a, 1.b, 1.c, 1.d, ve 1.e 'de deney ve kontrol grubunu içeren deneklerin başlangıç, sonuç ve puan farklılığına göre aldıkları puanların dağılımı verilmektedir. Grafik 1'de uygulanan farklı yöntemlere göre deneklerin kazandıkları puan ortalamalarının dağılımı gösterilmektedir. Tablolar ve grafikte görüldüğü gibi deneklerin ön değerlendirme, son değerlendirme ve puan farklılığına göre aldıkları puanlarda bir artış görülmektedir. Burada eğitimin yararlı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 2'de Başlangıç puanlarına göre deneklerin aldıkları puanların yöntem, yaş ve cinsiyet önemine ilişkin varyans analizi sonuçları verilmiştir. Burada görüldüğü gibi yöntemler arası fark önemsiz olarak bulunmuştur. Denekler henüz bir eğitim sürecinden geçmediği için eşit durumdadır bu nedenle uygulanan yöntemlere ait değişik bir sıralama önemsiz olmaktadır. Ancak çocuklar Tablo 1.a, 1.b, 1.c, 1.d, ve 1.e'de görüldüğü gibi ön değerlendirmede belirli seviyede puan toplamışlardır. Denekler en az 6 ay anaokuluna devam eden ve önceden müzik eğitimi almamış çocuklar arasından seçilmiştir. Araştırma öncesinde ise ritm kavramı ile ilgili eğitim yapılmamıştır. Yapılan birçok araştırma ve gözlem sonuçlarına göre, çocukta doğundan itibaren doğal bir müzik yeteneğinin var olduğu söz konusudur.(1,19)

Ritmik gruplamada doğuştan var olan dürtü konusunda bir gözlem yapılmış ve 1 yaşındaki çocuğun, öğretilmediği halde müziği yaşadığı ortaya çıkmıştır.(9)

Rudolph ve Cohen, Willems ve Ruth'da müziğin çocukta var olduğunu yaptıkları araştırma ve gözlemler ile desteklenmektedirler.(11,19)

Seashore, Schoen, Wallace, Lundin, Pronko ve Bowles'de aynı görüşü kuvvetle savunmaktadırlar.(8,10)

Shuter, zekâ da olduğu gibi müzik yeteneğinde de hem kalıtım hem çevre etkisinin rol oynadığını kabul etmektedir. Bentley, Boardman, Stamback ve Gardner'de çeşitli araştırma yayınları yayınlamışlardır. Ritm konusunda kalıtım ve çevrenin etkisini incelemişlerdir.(42)

Shelton ve Pierce yaptıkları araştırmalarda; Çocuk'da tüm davranış değerlendirmelerinin müzik uyarılarına verdiği cevaplarla ilişkili olduğunu savunmuşlardır.

Yapılan bu araştırmanın ön değerlendirmesine göre de deneklerde eğitim almadan önce bazı ritm uyarılarının var olduğu bulunmuştur.

Yalnız görülüyorki bu duygu sadece doğuştan gelen kalıtsal bir uyarı olması, çevrenin de etkisi çok önemlidir. Eğer çocuğa uygun ve zengin bir müzik ortamı sağlanırsa, müzik eğitimini daha sistemli ve plânlı bir şekilde kazanabilir.(8,10)

Çocuklara belirli süreler halinde uygulanan eğitim sonucu doğuştan var olan doğal müzik uyarısında bir başarı farkı oluşturmaktadır. Tablo 1.a, 1.b, 1.c, 1.d ve 1.e'de görüldüğü gibi deneklere uygulanan 16 haftalık eğitim programının sonunda verilen son değerlendirmede çocukların aldıkları puanlarda bir artış meydana gelmektedir. Gardner, Graves, John isimli eğitimciler yaptıkları araştırmalarla eğitimin son derece yararlı olduğunu görüşünü savunmaktadırlar.

Tablo 1.a, 1.b, 1.c, 1.d ve 1.e'de ayrıca Grafik 1'de deneklerin ön değerlendirme, son değerlendirme ve puan farklılığına göre aldıkları puan ortalamalarının dağılım grafiğinde de görüldüğü gibi ön değerlendirme'de deneklerin belli seviyede puan aldıkları, dolayısıyla eğitim öncesinde doğal olarak bazı müzik tecrübelerinin var olduğu fakat belirli bir eğitim sürecinden geçtikten sonra bu tecrübelerin daha sistemli ve plânlı olduğu, dolayısıyla eğitimin yararı ortaya çıkarak diğer araştırmalar ile de desteklenmiştir.

Tablo 3 ve 4'de deneklerin yöntemler önemine ilişkin varyans analizinde bu fark $P=0.01$ eşliğinde önemli olarak bulunmuştur. Bu farkın önemli olduğu sonucuna varıldıktan sonra Tablo 5'dede görüldüğü gibi deneklerin aldıkları tüm puanların ortalamalar arası farkından gidilerek (Lsd) en küçük önemli fark yöntemi ile sonuç puanları ve puan farklılığı için önem kontrolü yapılmıştır. Bu önem kontrolünün yapılmasında amaç: Denekler aynı eğitim yöntemlerini dört ayrı sıralamaya göre aldıklarında hangi sıralamanın okul öncesi çağı çocukları için daha etkili ve başarılı olacağını saptamıştır. Yapılan önem kontrolüne göre alınan sonuçlar şöyledir: Sonuç puanlarına göre A grubu ile D grubu arasındaki fark önemli, ayrıca kontrol grubu ile tüm gruplar arasındaki fark önemli, diğer grupların arasındaki fark ise önemsizdir. Dolayısıyla A grubu en başarısız D grubu ise en başarılı olan gruptur. A grubu Vuruş-Çizgi-Sözcük-Hareket sıralamasına göre eğitim alan gruptur. D grubu ise Hareket-Vuruş-Çizgi-Sözcük sıralamasına göre eğitim alan gruptur.

Puanlar arası fark'a göre yapılan (Lsd) önem kontrolüne göre ise B-D grupları ile kontrol grubu ve diğer grupların arasındaki fark önemli olarak bulunmuştur. Dolayısıyla B grubu başarısız, D grubu en başarılı grup olarak görülmektedir. B grubuna dahil olan denekler Çizgi-Söz-Hareket ve Vuruş sıralamasına göre eğitim alan gruptur.

D grubunun her iki kontrole göre en başarılı grup olmasının nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Bu gruptaki sıralama yönteminde somut'dan soyut'a doğru giden bir yol izlenmiştir. Piaget'e göre : okul öncesi çağı çocuklarında, eğitimin, somut'dan soyut'a doğru bir gidiş her zaman daha etkili'dir ve çocuk açısından daha kolay kavranan bu tür öğrenimin daha sağlam olduğu görüşü ortaya konmaktadır.(50)

Gesell'e ve daha bir çok eğitimciler göre çocuk bu yaşlarda müzikal yürüme yeteneğini kazanmaktadır. Bu nedenle müzik alanında ilk eğitimin yürüme yoluyla verilmesinden yanadır.(44)

Çocuk için yürümek çok somut bir kavramdır. Kendisine belli bir tempoda ritm tutulduğunda, veya müzik çalındığında buna göre yürüyüşünü ve adımlarına uyarak el çırpmasını düzenleyebilir. İlk eğitimin bu yolla başlatılması bu konuda ileri sürülen fikirlere uygun düşmekte, dolayısıyla başarılı olmaktadır. Yürüme hareketinden sonra uygulanan vuruş yöntemi ise birbirini tamamlamaktadır. Hareket yönteminde her adım atışında çocuk elini bir kere vururken, vuruş yönteminde çocuğun ritm vuruşlarını hareket ile birleştirdiği görülmüştür. Çocuk belirli tempolarda adımını atarken elini çırpma yerine ritm sopalarını birbirine vurarak ve böylelikle vuruşlarını da hareketlerine transfer ederek bu yöntemde somutlaştırmaktadır.

Bunu izleyen çizgi metodu ise çocuk için diğer yöntemlere göre daha soyut kalmaktadır. Fakat çocuk uzun, kısa ve eğitim kavramlarını hareket ve vuruşlarla somut olarak öğrenmiştir. Ayrıca çizgi yönteminde eğitimi almıştır. Artık çocuk her adımında elini, ve ritm sopalarını uzun veya kısa olarak ne şekilde vuruyorsa bunu belleğinde tutarak çizgi ile ifade edebilmektedir. Zaten araştırma kapsamına alınan ritm örüntüleri ve sözsüz müzik parçaları bu yaş çocuklarının işitsel olarak algılayabileceği ve belleğinde tutabileceği nitelikte seçilmiştir. Çocuk çizgi olarak örüntüleri ve sözsüz müzik parçalarını kâğıt üzerine çizdikten sonra, sıra çocuk için en soyut yöntem olan sözcüklerle ifadeye gelmektedir. Çocuk her uzun kavramı için bir tane uzun çizgi, kısa kavram içinde iki kısa çizgi çizmektedir. Sözcüklerle ifade ederken çocuk tek ve çift heceli sözcükler için ellerini bir kere ve iki kere vurarak ritm tutmaktadır. Fakat sözcüklerin gerek ritm örüntüsüne gerekse sözsüz müziğe göre yerleştirilmesi bu yaş çocukları için son derece soyut gelmekte, dolayısıyla başarısız olmaktadır. Ancak çocuğun önünde çizgiler çizili olduğu zaman, bir uzun çizgi için ellerini bir kere vuracağını, dolayısıyla tek heceli sözcük kullanacağını; iki kısa çizgi için ellerini iki kere vuracağını hatırlamakta ve çift heceli sözcük söyleyeceğini kavramaktadır. Sözcüklerle verilen bir eğitim özellikle 5 yaş çocuğu için karmaşık gelmiş, fakat 6 yaş çocuklarında ilginç gözlemler ortaya koymuştur. Bu metod'da kelime haznesi tamamen serbest bırakılmıştır çünkü amaç çocuklarda dil gelişimi açısından kelime yeteneği ölçmek değil, sadece müzikteki uzun olarak anlatılan dördünlük ölçüler için tek heceli kelimelerin, kısa olarak anlatılan

sekizlik ölçüler için çift heceli kelimelerin uygun olduğunu çocuğa aktarabilmek, az da olsa bunu belleğine yerleştirebilmektir. Çocukların burada buldukları sözcükler, daha çok kendi isimlerine ve müzik aletlerinin isimlerine ait idi. Buna neden olarak çocuğun tümüyle kendini müzik atmosferi içinde hissetmesi gösterebilir. 6 yaş grubu içinden bir kız ve bir erkek çocukla ilgili ilginç bir gözlem aşağıda açıklanmaktadır:

Ritm örüntüleri eşitlik adı altında verilmek istenirken tek ve çift heceli sözcükler yanyana geldiğinde bir anlam taşımamaktaydı. Burada önemli olan çocuğun herhangi bir tek ve çift heceli kelimeyi istenen örüntü ve müziğe göre bulabilmesi idi. Yani cümlenin anlamlı olup olmaması önem taşımamakta idi. Ancak yukarıda bahsedilen 2 çocuk bu ilişkiyi kavrayarak örüntü ve müziğe sözcükleri hen tek ve çift heceli kelimeleri doğru olacak şekilde yerleştirmiş hende anlamlı cümle kurarak ilk beste çalışması niteliğinde bir davranış ortaya koymuşlardır.

Sözcüklerle yapılan eğitim bu çağlarda soyut olarak görülse dahi denenebilir çünkü, okul öncesi yıllarında ilk beste çalışmalarını olarak ortaya konulan bu yaratıcılık, çocukta özgüveni geliştirmek açısından yararlı olacaktır.

Diğer gruplarda bu yöntemlerin sıralamasında somut'dan soyut'a doğru izlenen bir yol karmaşık olduğu için başarılı olmamış, dolayısıyla fark önemsiz olarak bulunmuştur. Kontrol grubu ise hiçbir şekilde eğitim almadığı için, diğer tüm gruplar ile olan ilişkisi önemsiz bulunmuştur.

Araştırmada aranan diğer önemli 2 etken ise ritm kavramında yaş ve cinsiyete göre eğitim öncesi ve eğitim sonrası herhangi bir farkın önemli olup olmadığıdır.

Tablo 2, 3, 4'dede görüldüğü gibi $P=0.01$ eşiğinde bu farklar yaşa göre önemli, cinsiyete göre önemsiz olarak bulunmuştur. Yapılan diğer araştırma sonuçlarına göre de ritm eğitiminde yaşa göre belirgin bir farklılık vardır, fakat cinsiyete göre önemli bir farklılık ortaya çıkmamaktadır. Kız ve erkek çocuklarının aynı potansiyale sahip olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçları : Brower, Fitzmaurice, Gardner, Houston, Jones, Wolf, Weiner, Paul Klee, Groves, John, Lundin'de yaptıkları araştırmalar ile desteklemektedirler. (11,20,21,22,17)

Sonuçlar Grafik 2 ve Grafik 3'de somut olarak gösterilmektedir.

Yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre diyebilirizki: Okul öncesi müzik eğitimi programlarının hazırlanmasında, önce kavranlardan gidilerek, somuttan soyuta doğru bir yol izlenebilir. Bu şekilde verilen sistemli ve plânlı bir eğitim, bu yaş çocukları için yararlıdır. Görülüyorki okul öncesi alanında müzik, çocuklara sadece bir kaç şarkı öğretmek değildir, Müzik bu yaş çocuklarının kişisel gelişimini destekleyici, hazırlayıcı ve diğer gelişim alanlarına da içeren bir eğitim aracıdır. Bu görüş ışığında geniş kapsamlı ve uygulanabilir pek çok araştırma yapılabileceği kanısındayım.

S O N U Ç

Bugün gelişmiş ülkelerde okul öncesi alanına gereken önem verilmekte ve bu alanla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Okul öncesi çağı çocuklarının hepsinde müzik uyarısına verilen bir cevap vardır. Fakat aralarında fark vardır. Bu farklılık nedeniyle kendilerine uygulanacak müzikle ilgili herhangi bir eğitimde değişik başarı seviyesine ulaşabilirler. Bu eğitimde başlama noktası ritm kabul edilmektedir.

Ülkemizde henüz bu konu ile ilgili yeterli bir çalışma bulunmamaktadır. İşte bu gereksinime cevap vermek amacıyla, Ankara Hacettepe Uygulama Anaokuluna devan eden 5-6 yaş çocukları ile ritm kavramının geliştirilmesi konusunda bir eğitim çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada 5-6 yaş grubu çocukların ritm kavramının geliştirilmesinde gelişim alanlarına bağlı kalınarak dört ayrı metod uygulanmış, yaş, cinsiyet ve sıralama yönteminin etkisi başlangıç puanları, sonuç puanları ve puan farklılığına göre ölçülmeye çalışılmıştır.

Araştırmada bu denencelerin önemli olup olmadığı varyans analizi yöntemi ile test edilmiş ve önem kontrolü de F testi ile verilerin sonuçları analiz edilmiştir.

- 1) Başlangıç puanlarına göre $P=0.01$ eşliğinde yöntemler arası fark önemsiz, yaş önemli, cinsiyet arası fark ise önemsiz bulunmuştur.
- 2) Sonuç puanlarına göre $P=0.01$ eşliğinde yöntemler arası fark ve yaş önemli, cinsiyet arası fark önemsiz bulunmuştur.

- 3) Puan farklılığına göre $P=0.01$ eşliğinde yöntemler arası fark ve yaş önemli, cinsiyet arası fark önemsiz bulunmuştur.
- 4) Sonuç puanları için yöntemler arası farkların önem kontrolü (Lsd) yöntemi ile yapılmıştır.
- A-D grupları arasındaki fark önemlidir.
- B-D grupları arasındaki fark önemlidir.
- Diğer gruplar önemsizdir.
- Kontrol grubu ile diğer gruplar arası fark önemli bulunmuştur.
- 5) Puan farkları için yöntemler arası farkların önem kontrolü (Lsd) yöntemi ile yapılmıştır.
- D-B grupları arası fark önemli çıkmıştır.
- Diğer gruplar arası fark önemsiz çıkmış, Kontrol grubu ile tüm yöntemler arası fark önemli bulunmuştur.

ÖNERİLER

Türkiyede anaokullarında müzik çalışmalarına hızla yer verilerek yerel okul öncesi müzik eğitiminin anaçlarının saptanması ve bu eğitimin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Müzik bütün uğraşların belirgin bir yönü olarak tüm gelişim alanlarına paralel bir şekilde bütünleşmelidir. Bu dönemde köklü ve düzenli bir eğitim yapılırsa çocukta bilişsel, duygusal, devinimsel gelişim alanlarında boşluklar olmaz. Bu konu ile ilgili uzmanların ve ailenin birlikte çocuğa bilinçli olarak yardımcı olmaları gereklidir. Bu nedenle yapılacak faaliyetler ve önlemler şöyle sıralanabilir:

- a) Anaokullarında bu konuyla ilgili uzmanların'da yardımıyla çocukların öncelikle ritm eğitimi ve bu eğitimin diğer müzik öğelerinede transfer edilebilecek nitelikte müzik programları hazırlanmalıdır.
- b) Günlük programlardada diğer gelişim alanlarına bağlı kalınarak sağlanan müzik eğitimine aralıksız yer verilmelidir.
- c) Bu programın hazırlanmasında somuttan soyuta doğru gidilecek bir yol izlenmelidir.
- d) Müziğin bütün olarak öğretilmesinden önce kavram eğitimi vererek bunun ritm örüntülerine yerleştirilmesi ve daha sonra sözsüz müziğe transferine geçilerek parçadan-bütüne doğru bir yol izlenmeli; çocuğun örüntüleri daha somut bir şekilde algılanması sağlanmalıdır.

- e) Anaokullarında bu prensiplere bağlı kalınarak ritm ve diğer müzik öğelerine geliştirmeye yönelik faaliyet programları değerlendirilmeli ve ileriye dönük çalışmalar planlanmalıdır.
- f) İleriye dönük olarak planlanan bu çalışmalar akademik alanda ve uygulama alanında olmalıdır.
- g) Anaokullarında çocuklara ayrıca ses ve kulak eğitimi çalışmaları yapılmalıdır.
- h) Aileler bu konuda eğitilmeli ve çocukların anaokulunda kazandıkları müzik bilgi ve becerileri aile-anaokulu işbirliği ile evde desteklenmelidir.
- i) Bu konuda aile kadar uzman kişiler de anaokulu öğretmeni ve idarecilerine yardımcı olmalıdır.
- j) Yapılacak olan araştırmalarda daha çeşitli değişkenler ele alınarak, bu konuda daha ayrıntılı bilgi elde edilmelidir. Yaş cinsiyet ve yöntem sıralamasının dışında önceden müzik eğitimi alan ve almayan çocuklar, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve yüksek olan çocuklar arasında herhangi bir farkın olup olmadığı ölçülebilir.
- k) Müziğin özel eğitim alanına yönelik çalışmaları yapılarak, zeka ve müzik arasındaki ilişkiler gözlenerek bir değerlendirme yapılabilir.

Ankara'da Hacettepe Üniversitesi Laboratuvar Anaokuluna giden 5 ve 6 yaş çocuklarına toplam onaltı haftalık çeşitli gelişim alanlarına bağlı kalınarak dört ayrı yöntem ile ritm eğitimi uygulanmıştır 5 Şubat-31 Mayıs 1979 tarihleri arasında yapılan araştırmaya 40 çocuk örneklen olarak alınmıştır. Araştırma kısmı ön değerlendirme, eğitim ve son değerlendirme olmak üzere üç basanaktan oluşmaktadır.

Araştırma sonunda ön değerlendirme, son değerlendirme ve puan farklarına göre, deneklere uygulanan yöntemler, yaş ve cinsiyet ölçülmesine çalışılmıştır. Çocukların başlangıç puanlarına göre 0.01 eşliğinde yöntemler arası fark önemsiz, cinsiyet arası fark önemsiz, yaş grubu arası fark ise önemli bulunmuştur. Sonuç puanlarına göre 0.01 eşliğinde yöntemler arası fark önemsiz, yaş farkı önemli bulunmuştur. Puan farklarına göre ise sonuçlar şöyledir: yine 0.01 eşliğinde yöntemler arası fark önemli, cinsiyet arası fark önemsiz, yaş grubu arası fark ise önemlidir.

K A Y N A K L A R

- 1) Arnold, Arnold. "Your Child's Play", Bungay, Suffolk: Pan Books Richard Clay Ltd, 1975.
- 2) Yönetken, Bedii. "İlkokul Müzik Eğitimi Klavuzu", İstanbul: M.E.B Basınevi, 1966.
- 3) Garretson, Robert. "Music In Childhood Education", N.J: Preutice Hall. Inc, Englewood Cliffs, 1976.
- 4) Nye, Vernice. "Music For Young Children", Dubuque, Iowa: WMC. Brown Company Publishers, 1978.
- 5) Tongg, Geraldine. "Teaching Rhythm In the Elementary School", Michigan: University of Michigan, Department of Music Ed. Press, 1958.
- 6) Shatt, B. "Orff Music For Children", Teacher's Manual, Söhne-Mainz: 1960.
- 7) Kendir, Saim. "Kişisel Görüşme", Ankara: 1979.
- 8) Andress, Barbara, Heimann, Rinehart, Talbert. "Music in Early Childhood", Music Ed. National Conference, Reston, Virginia: 1973.
- 9) Seashore, Carl E. "Psychology of Music", New Yor : Dover Publications, Inc: 1967.
- 10) Spodek, Bernard. "Teaching In the Early Years", N.J: Prentice Hall. Inc, Englewood Cliffs, 1972.
- 11) Ruth, Fridman. "Child's Rhythmic Development", Journal of Research In Music Education. Sf, 267-268. Wisconsin:1968.
- 12) Simons, Gene M. "Early Childhood Musical Development", Music Educators National Conference, Reston Virginia: 1978.
- 13) San, İnci. "Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık", Ankara: T.İş.Bankası Kültür Yayınları, 1977.
- 14) Egüz, Saip. Basılmamış Ders Notları, E.Ü, 1979.

- 15) Pougatchov, E. Amiran. " Music Education In Kindergarden",
Music Education In the Modern World. sf, 267-268.
Moscow : 1974.
- 16) Cherry, Clare. "Creative Movement For the Deleloping Child"
Belmout. California: Fearon Pub, 1971.
- 17) Okyay, Erdoğan. Basılmamış ders notları, Ankara: 1978.
- 18) Sukan, Zafer, Ulçay , Sema, Okman, Güler. "İstanbul Okul
Öncesi Programı Öğretmen Klavuzu", İstanbul: Boğaziçi
Üniversitesi Matbaası, 1978.
- 19) Marquerita, Rudolph, Cohen. "A Year of Learning", New York:
Appleton Century Crafts, 1964.
- 20) Macmillan, Patrick, Bauman, Dancel. "Music Theorvand
Knowledge and Skills", ERIC Volume 2, No.3 March, 1976.
- 21) Parente, Joseph. "Music Preference As a Factor of Music
Distraction", Perceptual and Motor Skills. Vol.43,
337-338, New Orleans : 1,76.
- 22) Minnegrode, Fred, Ciancio, David. "Matching Music with
Paintings", Perceptual and Motor Skills. Vol 42,
269-270. San Fransisco: 1976.
- 23) Aydınlan, Ziya, Egüz, Saip. "İlkokulda Müzik Eğitimi Klavuzu",
Ankara: Doğu Matbaacılık, 1966.
- 24) Glenn, Rest, Hawkers. "The Natural Rhythm of Work Play",
Childhood Education Magazine.Vol 36 , 1959-60
- 25) Driver, Ann. "Music and Movemeut", New York, Toronto: London
Oxford University Press: 1972.
- 26) Barnett, E.Braun. "Montessori and Music Rhythmic Activities
for Pounç Children",New York: Shockenbooks Ltd, 1979.
- 27) W, Jonathan. "Music in Pre-School", Music Educational Journal,
No.20 ,1968.

- 28) Jersild, A.T and S.F. Bienstock, "Development of Rhythm in Young Children," Child Development Monographs, No.22 1935.
- 29) Wight, M. "The Effect of Training upon Rhythmic Ability and Other Problems Related to Rhythm," Child Development, Vol 8 1937, 159-172.
- 30) Stambak, H. "Le Probleme du Rhythme dans le Developpement de L'Enfant et les Dyslexies d'Evolution," Enfance, Vol 4 1951, 480-502.
- 31) Neisser, U. "Cognitive Psychology", New York: Appleton-Century, 1967.
- 32) Perkins, G. Lester. "How to Teach Music to Children", Chicago: McCreary Hall and Co, 1936.
- 33) Lindberg, Lucille, Swedlow, R. "Early Childhood Education", Boston: Allyn and Bacon Inc, 1979.
- 34) Martin, E.Hellen. "Children Communicate Through Music". Childhood Education Vol 33, 1956.
- 35) Shelley, J Shirley. "Curriculum for the Pre-School Primary Child", Columbus, Ohio : Charles E, Merrill Publ. Company, 1976.
- 36) Andrews, Gladys. "Creative Rhythmic Movement for Children", N.J: Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc, 1954.
- 37) Petzold, G.Robert. "The Development of Auditory Perception of Musical Sounds by Children in The first Six-Grades", Journal of Research in Music Education, Vol 11, No 1 Washington D.C : 1963.
- 38) Tural, Aysıl. "Ankarada Anaokuluna Giden 4-6 Yaş Çocuklarının Bildikleri Kelime Sayısına; Yaş, Cinsiyet, Ailenin Eğitim Düzeyi ve Okula Devam Süresinin Etkisi" (Basılmamış Doktora Tezi), H.Ü., 1977.
- 39) Winn and Porcher. "The Playgroup Book", Washington D.C: Macmillan Pub. 1970.

- 40) Margelin, Edythe. "A World of Music For Young Children", Washington D.C: Macmillan Publ, 1970.
- 41) Kutsal, Alaattin, Muluk, Z. "Uygulamalı Temel İstatistik", Ankara: H.Ü Yayınları, 1972.
- 42) Moore, Louise. "A Study of Pitch and Rhythm Responses of Five Year Old Children In Relation to Their Early Musical Experiences", (Basılmamış Doktora Tezi), Florida State University, 1973.
- 43) Egüz, Saip. Kişisel Görüşme, Ankara, 1979.
- 44) Gesell, Arnold. "The First Five Years of Life", London: Methuen and Co. Ltd, 1974.
- 45) Groves, William C. "Music Education", Journal of Research In Music Education, Volume XVII No 4 , Arkansas: 1969.
- 46) Klett, Verlag. "Unsere Singfibel", Bonn: 1938.
- 47) Hilmera, Oldrich. "Klicek", Praha: Nakladem Československo graficke Unie a.s, 1936.
- 48) Rabsch, Edgar. "Musik", Bonn: Verlag Moritz Diesterweg, 1961.
- 49) Aydınlan, Ziya, Egüz, S. "İlkokulda Müzik Eğitimi", İstanbul: Eko Matbaası, 1971.
- 50) Günce, Gülseren. "Çocukta Zihin Gelişimi", Ankara: Baylan Matbaası, 1973.

E K L E R

ÖN DEĞERLENDİRME - SON DEĞERLENDİRME

- 1) "Çubuklardan uzun olanını göster"
- 2) "Çubuklardan kısa olanlarını göster"
- 3) "Çubuklardan eşit boylarda olanları bul, bunları kullanarak bana bir uzun çubuk daha yap.
- 4) Uzun hareket
"Bana asker gibi yürü, yürürken her adım atışında elini bir kere çırp, şimdi yürürken her adım atışında elini iki kere çırp
"güzel!"
- 5) Uzun Hareketin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi
"Sana tef ile bir ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritm'e göre hangi yürüyüşü yapabilirsin?"
- 6) Uzun Hareketin sözsüz müziğe transferi
"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. bu müziğe göre hangi yürüyüşü yapabilirsin?"
- 7) Uzun Çizgi
"Bana uzun bir çizgi çiz, şimdide kısa çizgiler çiz."
"Güzel!"
- 8) Uzun Çizginin ritm örüntüsüne yerleştirilmesi
"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritm'e göre bana hangi çizgiyi çizebilirsin?"
- 9) Uzun Çizginin sözsüz müziğe transferi
"Sana melodika ile bir müzik çalacağın, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi çizgiyi çizebilirsin?"
- 10) Uzun Sözcük
"Müzikte bazı kelimelerin ve isimlerin de ritm'i vardır. Şimdi sana bazı sözler için ritm tutacağım, beni dikkatle dinle.
"Cen" (Eğitimci ellerini bir kere vurarak tek heceli sözcük için ritm tutar.)
"Ellerini kaç kere vurdum?"
"Güzel!"
"Kitap" (Eğitimci ellerini iki kere vurarak çift heceli sözcük için ritm tutar.)
"Şimdi ellerimi kaç kere vurdum?"
"Güzel!"

"Sen de bana ellerini bir kere ve iki kere vurarak söylenen başka sözler bul."

11) Uzun Sözcüğün ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritm'e göre bana hangi sözcüğü söyleyebilirsin?"

12) Uzun Sözcüğün Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi müziği söyleyebilirsin?"

13) Uzun Vuruş

"Sana bu ritm sopalarını vereceğim. Bu sopaların uçlarını birbirine vurarak bana uzun ve kısa vuruşlar yap."

14) Uzun Vuruşun Ritm Örüntüsüne yerleştirilmesi

"Sana tef ile bir ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritm'e göre bana hangi vuruşu yapabilirsin?"

15) Uzun Vuruşun Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi vuruşu yapabilirsin?"

16) Kısa hareket

"Bana asker gibi yürü, yürürken her adım atışında elini iki kere çırp. Şimdi yürürken her adım atışında elini bir kere çırp."

"Güzel!"

17) Kısa Hareketin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritme göre bana hangi yürüyüşü yapabilirsin?"

18) Kısa Hareketin Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre hangi yürüyüşü yapabilirsin?"

19) "Bana kısa çizgiler çiz, şimdide uzun çizgi çiz."

"Güzel!"

20) Kısa Çizginin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritme göre hangi çizgiyi çizebilirsin?"

21) Kısa çizginin Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi çizgiyi çizebilirsin?"

22) Kısa Sözcük

"Sana yine sözcükler için ritm tutacağım, beni dikkatle dinle."

"Kitap" (Eğitinci ellerini iki kere vurarak çift heceli sözcük için ritm tutar)

"Ellerimi kaç kere vurdun?"

"Güzel!"

"Cem" (Eğitinci ellerini bir kere vurarak tek heceli sözcük için ritm tutar)

"Şimdi ellerini kaç kere vurdun?"

"Güzel!"

"Sende bana ellerini iki kere ve bir kere vurarak söylenen başka sözler bul."

23) Kısa sözcüğün Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritme göre bana hangi sözcüğü söyleyebilirsin?"

24) Kısa Sözcüğün Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi sözcüğü söyleyebilirsin?"

25) Kısa Vuruş

"Sana bu ritm sopalarını vereceğim. Bu sopaların uçlarını birbirine vurarak bana önce uzun sonra kısa vuruşlar yap."

26) Kısa Vuruşun Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritme göre bana hangi vuruşu yapabilirsin?"

27) Kısa Vuruşun Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi vuruşu yapabilirsin?"

28) Eşit Hareket (Bir uzun-iki kısa)

"Bana asker gibi yürü, her adım atışında elini önce bir kere, sonra iki kere vur."

"Güzel!"

"Şimdi her adım atışında elini önce iki kere sonra bir kere vur"

"Güzel!"

29) Eşit Hareketin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritmi dinle. Bu ritm'e göre bana hangi yürüyüşü yapabilirsin?"

30) Eşit Hareketin Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi yürüyüşü yapabilirsin?"

31) Eşit Çizgi -

"Bana önce kısa sonra uzun çizgiler çiz."

"Şimdi de önce uzun sonra kısa çizgiler çiz"

"Güzel!"

32) Eşit Çizginin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritm'e göre bana hangi çizgi ile çizebilirsin?"

33) Eşit Çizginin Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi çizgileri çizebilirsin?"

34) Eşit Sözcük

"Sana yine bazı sözcükler için ritm tutacağım, beni dikkatle dinle."

"Cem" "Kitap" (Eğitici önce elini bir kere vurarak, sonra iki kere vurarak tek ve heceli sözcüklere sırayla ritm tutar)

"Ellerimi kaç kere vurdum?"

"Güzel!"

"Kitap" "Cem" (Eğitici önce elini iki kere vurarak sonra bir kere vurarak çift ve tek heceli sözcük için sırayla ritm tutar.)

"Ellerimi kaç kere vurdum?"

"Güzel!"

35) Eşit Sözcüğün Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritm'e göre bana hangi sözcükleri söyleyebilirsin?"

36) Eşit Sözcüğün Sözsüz Müziğe Transferi

"Sana melodika ile bir müzik çalacağım, önce müziği dinle. Bu müziğe göre bana hangi sözcükleri söyleyebilirsin?"

37) Eşit Vuruş

"Sana bu ritm sopalarını vereceğim. Bu sopaların uçlarını birbirine vurarak bana önce kısa sonra uzun vuruşlar yap."

"Şimdide önce uzun, sonra kısa vuruşlar yap."

38) Eşit Vuruşun Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

"Sana tef ile ritm tutacağım, önce ritm'i dinle. Bu ritme göre hangi vuruşları yapabilirsin?"

39) Eşit Vuruşun Sözsüz Müziğe Yerleştirilmesi

"Sana melodika ile müzik çalacağım, önce müziği dinle.

Bu müziğe göre bana hangi vuruşları yapabilirsin?"

E O T : Diğer eşit kavramlarının hareket-çizgi-sözcük ve vuruşlara transferi, ayrıca bu kavramların ritm örüntüsüne ve sözsüz müziğe yerleştirilmesi konusunda yapılan eğin aynı içeriği taşımaktadır. Ancak, sözel uyarı.

a) iki kısa, bir uzun.

b) iki uzun, dört kısa şeklinde ifade edilmiştir.

Eğitimin İçeriği :

Uygulanan eğitimin süresi 20 dakikadır. Deneklerin meydana getirdiği gruplar 8 çocuktan oluşmaktadır. Buna göre eğitim salonuna 8 kişilik grup alınarak 20 dakika süre ile eğitimin görülmektedir. Salonda 8 çocuğun oturabileceği masa ve sandalyeler mevcuttur.

1) Ön deneme safhası:

Burada çocuklara uzun-kısa, parça-bütün ilişkisinin somut olarak öğretilmesi amacıyla hazırlanmış olan üç materyal, aynı boyda zarflar içinde olmak üzere deneklere dağıtılır. Deneye amaçtan saptırılmaması için materyalle oynama süresi tanınmaz. Eğitmeni hemen sözel uyarı verir.

"Çocuklar sizinle bir oyun oynayacağız. Hepiniz zarflarınızı açın"

"Zarfın içinde neler olduğuna birlikte bakalım".

"Hepinizin ağaçları ve elmaları var mı?"

"Güzel!"

"Şimdi herkes dikkatle ağaçlarına baksın".

"Bana uzun ağacınızı parmağınızla gösterin".

"Bana kısa ağacınızı parmağınızla gösterin".

"Güzel!"

"Şimdi, herkes elmalarına dikkatle baksın".

"Bana bütün olan elmanızı parmağınızla gösterin".

"Bana, yarım olan elmalarınızı parmağınızla gösterin".

"Güzel!"

"Herkes yarım elmalarını birleştirerek bir bütün elma daha yapsın".

"Elmalarını, eşit oldunu?"

"Güzel!"

2) Kavram Eğitimi:

Ön deme safhasında somut olarak verilnek istenen uzun-kısa, parça-bütün ilişkisine ait materyalin uygulannasından sonra, aynı ilişkinin çubuklarla yapılan eğitimine geçilir. Materyal, zarflar içinde deneklere dağıtılır ve eğitinci sözel uyarı verir.

"Çocuklar, sizinle yine bir oyun oynayacağız. Zarfın içinde neler olduğuna birlikte bakalım. Hipinizin uzun ve kısa çubukları varmı? Şimdi, herkes dikkatle çubuklarına baksın, Bana uzun çubuğu parmağınızla gösterin, Bana kısa çubukları parmağınızla gösterin".

"Güzel!"

"Şimdi, kısa çubukları kullanarak bir uzun çubuk daha yapın . Çubuklar eşit oldumu?"

"Güzel!"

3) Eğitimde Geçen Uzun Kavramının Somut Çalışmalarla Anlatımı

a) Uzun kavramının Harekete Transferi

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyunda hepimiz asker gibi uzun adınlarla yürüyeceğiz".

(2 defa dairenin etrafında dönülür.)

"Şimdi her uzun adında bir kez el çırparak yürüyeceğiz."

(Birlikte iki defa dairenin etrafında bir adında bir el çırparak yürünür)

"Güzel!"

"Şimdi, aynı oyunu dönerek değil, karşılıklı yürüyerek deneyeceğiz; nöbet tutan askerler gibi".

(Çocuklar 4'er kişilik 2 grup olurlar. 3 m. arayla karşılıklı dizilirler. Dörtlü gruplardan birer denek karşılıklı her adımda bir kez el çırparak uzun adınlarla yer değiştirirler.)

"Şimdi A.... ile C.... yine uzun adınlarla yürüyün ve her uzun adında el çırparak yer değiştirin."

(Çocuklar ikişer ikişer aynı uyarıyı yerine getirirler.

Eğitimin en son safhasında çocukların hepsi oturtulur. uzun hareketin tek tek bireysel modellenmesi istenir.)

"Şimdi, hepiniz sıra ile kalkıp tek tek bize uzun adınlarla ellerinizi çırparak asker yürüyüşünüzü göstereceksiniz."

"A.... gel, uzun adınlarla el çırparak dairenin etrafında asker gibi yürü, biz seyredelin."

"Güzel!"

(Sekiz çocuk aynı modelleneyi yapar.)

b) Uzun Kavramının Çizgiye Transferi

Denekler eğitim salonuna alınır ve masalara oturtulur.

Sözel uyarı verilir.

"Çocuklar, ben size kâğıt ve kalem vereceğim. Kağıtların üzerinde uzun ve kısa çizgiler var. Hepiniz bana uzun çizgileri parmağınızla gösterin."

"Güzel!"

"Şimdi siz de kalemlerinizle uzun çizgilerin altına uzun çizgiler çizin."

(Bazı çocuklara çalışma süresinde sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Uzun Kavramının Vuruşlara Transferi

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyun için hepinize iki ritm sopası vereceğim. Bu sopalar birbirine vurulunca ses çıkarır."

(Çocuklar denerler.)

"Önce ben size uzun vuruşlar yapacağım. Sizde elinizdeki iki sopayı birbirine vurarak uzun vuruşlar yapın."

"Güzel!"

"Şimdi elinizdeki iki sopanın uçlarını yere vurarak uzun vuruşlar yapın."

"Güzel!"

(En son safhada çocukların hepsi oturtulur. Uzun vuruşların tek tek bireysel modellenmesi istenir.)

d) Uzun Kavramının Sözcüklere Transferi:

"Müzik dinlerken bazen el çırparız, şimdi oynayacağınız oyunda bazı sözcüklere el çırpacacağız."

"Eğitinci tek heceli 5 sözcük için ellerini birer kere vurarak, her sözcük için bir vuruş yaptığına çocukların dikkatini çeker.)

"Ellerini kaç kere vurdun?"

"Güzel".

"Şimdi siz de bana elleriniz bir kere çırparak söylenen sözcükler bulun."

(Çocuklar burada sürekli şekilde yönlendirildi; konu başlıkları eğitinci tarafından değiştirildi. Çocukların kendi isimlerinden, meyvalardan, sebzelerden, müzik aletlerinden, obje isimlerinden değişik sözcükler bulmalarını sağlandı.

Buldukları sözcükler 8 kişilik grup tarafından el çırparak ve sözel olarak ifade edilerek modellendi.)

4) Hareket-Çizgi-Vurus-Sözcükle İfade Edilebilen Uzun Kavram-
larının Müzikteki Ritm Eğitiminde Gecen Ritm Örüntülerine
Transferi.

Burada amaç bir önceki hafta uzun hareket-Çizgi-Vurus ve sözcük adı altında verilen kavramların çocuklar tarafından yavaş yavaş ritm'e yerleştirilmesidir. Kavramların içeriği aynıdır, ancak belirli ritm örüntüleri saptanmıştır. Eğitimci bu ritm örüntülerini tef ile belirler ve ritm'i tef ile çalar. Uzun kavramlarının ritm örüntüsü şöyle saptanmıştır. Burada anlatılmak istenen çocuğun dörtlük ritm

örüntülerine karşılık uzun hareket-Çizgi-Vurus ve sözcükleri bu kalıba yerleştirebilmesini sağlamaktır.

a) Uzun Hareketin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

Denekler eğitimin salonuna alınır. Çapı 2 metre olan dairenin etrafında sıra olurlar. Eğitimci model olarak oyuna devan-
lı katılır. Fakat bu kez elindeki tef ile ritm örüntüsünü vurarak çocukları yönlendirmektedir. Sözel uyarı verilir.

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyunda ben tef ile ritm tutacağım, siz de bana bu ritm'e göre asker gibi uzun adımlar atarak yürüyeceksiniz."

"Önce ritmi dinleyin."

(2 defa dairenin etrafında dönülür.)

"Güzel!"

"Şimdi her uzun adımınızda bir kez el çırparak yürüyeceksiniz, ben de size tef ile ritm tutacağım."

(Çocuklar ritm eşliğinde dairenin etrafında bir adım için bir kez el çırparak iki defa yürürler.)

"Güzel!"

"Şimdi aynı oyunu dönerek değil, karşılıklı yürüyerek deneyin."

"Güzel!"

(Bu yürüyüş karşılıklı olarak çift çift yapılır. Eğitimin son safhasında çocukların hepsi oturtulur uzun hareketin ritm örüntüsüne yerleştirilmesinin tek tek bireysel modellenmesi istenir.)

"Şimdi hepimiz sıra ile kalkıp tek tek benim tef ile çaldığım ritm'e uyarak uzun adımlarla el çarparak yürüyüşünüzü göstereceksiniz."

(8 çocuk eğitincinin tef ile vurduğu ritm örüntüleri eşliğinde aynı modellemeyi yapar.)

b) Uzun Çizginin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

Denekler eğitim salonuna alınarak, masalara oturtulurlar. Eşit boyutta kağıt ve flomaster kalem dağıtılarak sözel uyarı verilir.

"Çocuklar, hepimiz uzun çizgiler çizmeyi öğrendiniz şimdi ben size tef ile uzun ritmler tutacağım. Benim vurduğum her uzun ritm için siz de bana uzun çizgiler çizeceksiniz. Vuruşlarınızı dikkatle dinleyin."

(Çocuklar çalışma süresinde devamlı gözelnerek, sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Uzun Vuruşların Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyunda hepimize ritm sopası vereceğim. Daha önce uzun vuruşlar yapmasını öğrendiğiz. Şimdi ben size tef ile uzun ritmler tutacağım. Benim tuttuğum her uzun ritm için siz de bana uzun vuruşlar yapacaksınız. Önce dinleyin."

"Güzel!"

"Şimdi ben size yine tef ile ritm tutacağım siz de elimizdeki sopaları yere vurarak uzun vuruşlar yapacaksınız."

(En son safhada çocukların hepsi oturtulur. Uzun vuruşların ritm örüntüsüne yerleştirilmesinin bireysel modellenmesi istenir.)

d) Uzun Sözcüklerin Ritm Örüntülerine Yerleştirilmesi:

(Çocuklar 8 kişilik grup halinde eğitim odasına alınır. Eğitimi tarafından sözel uyarı verilir.)

"Sizinle elleriniz bir kere vurarak bazı sözcükler için ritm tutuyorduk. Şimdi ben size tef ile uzun ritimler tutacağım; siz de bana bu sözcüklerden, benim her vuruşum için, bir tane bulacaksınız."

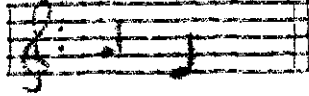
"Güzel!"

(Çocuklar burada devanlı olarak yönlendirildi. Kendi isimlerinden, meyva, sebze, müzik aletleri ve çeşitli obje isimlerinden değişik sözcükler bulmaları sağlandı. Buldukları sözcükler 8 kişilik grup tarafından el çırparak ve sözel olarak, eğitiminin tef ile vurduğu ritm örüntüsüne göre yerleştirilerek, modellenildi.)

5) Hareket-Çizgi-Sözcük-Vurusla ifade Edilebilen Uzun Kavram-
larının Müzikteki Ritm Eğitimiinde Gecen Sözsüz Müziğe Transferi .

Burada amaç çocuğun önce uzun hareket-çizgi-sözcük vuruş halinde öğrendiği kavramların ritm örüntüsüne yerleştirildikten sonra tamamen müziğe transfer edebilmesini sağlamaktır. Kavramların içeriği aynıdır, ancak dörtlük nota değerlerini kapsayan müzik parçaları saptanmıştır. Burada eğitimi verilmek istenen şey; kendisine dörtlük değerinde bir müzik parçası çalındığında çocuğun bunu hareket-çizgi-söz ve vuruşlar ile ifade edebilmesini sağlamaktır. Kullanılan sözsüz müzik parçası ise şöyle saptanmıştır. Her eğitin yöntemi öncesi çocuklara melodika aletinin ufak bir tanıtımı yapılır.

a) Uzun Hareketin Sözsüz Müziğe Transferi.

Eğitin yöntemi aynı şekilde yapılır, ancak burada eğitmeni çocuklara melodika ile belirlenen dörtlük notalardan oluşan bir müzik çalar. Sözel uyarılar çocukların müziğe uyarak uzun hareket yapmaları durumunda gerektiği şekilde değiştirilir.

"Şimdi sizinle yine bildiğiniz bir oyunu oynayacağız. Ben size melodika ile müzik çalacağım sizde bana öğrendiğiniz gibi bu müziğe uygun, uzun adımlarla yürüyeceksiniz."

"Güzel!"

(Bu sözel uyarıya göre çocuklar önce dairenin etrafında iki kere yürürler, sonra aynı yürüyüşü yine müzik eşliğinde, uzun adımlara el çırpılarak tekrarlanır.)

"Şimdi aynı oyunu dönerik değil, karşılıklı olarak, yine müzik eşliğinde oynayacağız."

(Bu yürüyüşün müzik eşliğinde çift çift yapılmasından sonra tek tek bireysel modellemesine geçilerek uzun hareket konusunda yapılan tüm eğitim çalışması sona ermiş olur.)

b) Uzun Çizginin Sözsüz Müziğe Transferi

Bu bölümde de uygulanan yöntem aynı içeriği taşınaktadır. Çocuklar eğitim salonuna alınarak masalara oturtulur. Yine eşit boyutlarda kağıt ve flomaster dağıtılarak, sözel uyarı verilir.

"Çocuklar öğrendiğiniz uzun çizgileri şimdi bana yine çizeceksiniz. Fakat ben size bu sefer melodika ile uzun sesler çalacağım. Benim çaldığım her uzun ses için siz de bir uzun çizgi çizeceksiniz. Müziği dikkatle dinleyin."

(Çocuklar eğitim sırasında gözlenerek sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Uzun Vuruşun Sözsüz Müziğe Transferi

(Çocuklara yine eşit şekilde ritm sopaları dağıtılır. Sözel uyarı verilir.)

"Şimdi ben size melodika ile uzun sesler çalacağım. Önce müziği dinleyin. Sonra siz bana bu müziğe göre uzun vuruşlar yapacaksınız."

(Çocuklar eğitimcinin çaldığı müziğe göre önce grup halinde uzun vuruşlar yaparlar, sonra aynı vuruşları yere vurarak tekrarlarlar. En son olarak bu vuruşları müzik eşliğinde bireysel olarak denerler.)

d) Uzun Sözcüğün Sözsüz Müziğe Transferi.

Burada yapılan eğitim aynı şekilde tekrarlanır. Sözel uyarı verilir.

"Şimdi ben size melodika ile uzun sesler çalacağın. Önce müziği dinleyin sonra da bana ellerinizi bir kere çırparak bulduğunuz sözcüklerden, benim çaldığım her uzun ses için bir tane söyleyeceksiniz."

6) Eğitimde Geçen Kısa Kavramının Somut Çalışmalarla İfadesi.

c) Kısa Kavramının Harekete Transferi:

Denekler eğitim salonuna alınır. Eğitici model olarak oyuna devanlı katılır. Çocuklar ile çapı 2 m. olan dairenin etrafında elele sıra olunur. Sözel uyarı verilir.

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyunda yine asker gibi yürüyeceğiz."

(2 defa dairenin etrafında dönülür.)

"Güzel!"

"Şimdi her adımınızda 2 kez el çırparak yürüyeceğiz."

(Birlikte 2 defa dairenin etrafında her adım için 2 kez el çırparak yürünür.)

"Güzel!"

"Şimdi aynı oyunu dönerik değil, karşılıklı yürüterek deneyeceğiz."

(Çocuklar 4'er kişilik, 2 karşılıklı grup olurlar. 3 metre ara ile durarak, her adımda 2 kez el çırparak yer değiştirirler. Dörtlü gruplardan birer denek karşılıklı olarak yer değiştirirler. Sözel uyarı verilir.

"Şimdi A... ile C... karşılıklı her adım atışınızda 2 kere el çırparak yer değiştirin."

(Çocuklar çift çift aynı uyarıyı yerine getirirler.)

(Eğitimin en son safhasında çocukların hepsi oturtulur. Kısa hareketin tek tek bireysel modellenmesi istenir.)

"Şimdi hepiniz sıra ile kalkıp tek tek ellerinizi iki kere çırparak, yürüyüşünüzü göstereceksiniz."

"A... gel, her adımında 2 defa elini çırparak dairenin etrafında yürü, biz seyredelim."

(8 çocuk aynı modellemeyi yapar.)

b) Kısa Kavramının Çizgiye Transferi.

"Şimdi size kâğıt ve kalem vereceğim. Kağıtların üzerinde uzun ve kısa çizgiler var. Hepiniz bana kısa çizgileri parmağınızla gösterin."

"Güzel!"

"Şimdi, siz de kalemlerinizle kısa çizgilerin altına kısa çizgiler çizin."

(Bazı çocuklara çalışma anında sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Kısa Kavramının Vuruşlara Transferi.

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyun için hepinize iki ritm sopası vereceğim. Ben bu sopalarla size kısa vuruşlar yapacağım siz de elinizdeki iki sopayı birbirine vurarak kısa vuruşlar yapın."

"Güzel!"

"Şimdi elinizdeki iki sopanın uçlarına yere vurarak kısa vuruşlar yapın."

"Güzel!"

(En son safhada çocukların hepsi oturtulur. Kısa vuruşların tek tek bireysel modellenmesi istenir.)

d) Kısa Kavramının Sözcüklere Transferi.

"Müzik dinlerken bazı sözcüklere elimi bir kere çırpmıştır. Şimdi de sizinle elimizi iki kere vurarak söyleyeceğimiz sözcükler bulacağız"

(Eğitinci çift heceli sözcüğü ellerini iki kere vurarak belirler her sözcük için 2 vuruş yaptığına çocukların dikkatini çeker.)

"Ellerimi kaç kere vurdun?"

"Güzel!"

"Şimdi siz de bana ellerinizi iki kere çırparak söylenen sözler bulun."

(Çocuklar burada devanlı bir şekilde yönlendirildi, konu başlıkları eğitimci tarafından değiştirildi. Çocukların kendi isinlerinden, meyvalardan, sebzelerden, müzik aletlerinden, obje isinlerinden değişik sözcükler bulmaları sağlandı. Buldukları sözcükler 8 kişilik grup tarafından iki kere el çırparak ve sözel olarak söylendi ve modellendi.)

7) Hareket-Cizgi-Vuruş ve Sözcükle İfade Edilebilen Kısa Kavranlarının Müzikteki Ritm Eğitiminde Gecen Ritm Örüntülerine Yerleştirilmesi.

Burada anaç çocukların bir hafta önce öğrendikleri kısa hareket-çizgi-vuruş ve sözcük adı altında verilen kavramların müzikteki ritm örüntülerine yerleştirilmesini sağlamaktır. Eğitimci bu örüntüleri tef ile belirler ve kısa ritmi tef ile çalar. Kısa ritm örüntüsü şöyle saptanmıştır.

a) Kısa Hareketin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

Denekler eğitim salonuna alınır. Çapı 2 m. olan çizili dairenin etrafında sıra olunur. Eğitimci elinde tef ile sözel uyarı vererek ve ritm örüntüsünü vurarak çocukları yönlendirir. "Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız, bu oyunda ben size tef ile kısa ritimler tutacağım, sizde bana bu kısa ritimlere göre asker gibi yürüyeceksiniz."

"Önce ritm'i dinleyin."

"Şimdi bu ritme göre dairenin etrafında yürüyün."

(İki defa dairenin etrafında yürünür.)

"Güzel!"

"Şimdi her adımınız için 2 kez el çırparak yürüyeceksiniz.

Ben de ritm tutacağım."

(2 kere dairenin etrafında dönülür.)

"Güzel!"

(Eğitimin son safhasında çocuklar oturtulur. Kısa hareketin ritm örüntüsüne yerleştirilmesinin tek tek bireysel modellenmesi istenir.)

"Şimdi hepimiz sıra ile kalkıp tek tek benim tef ile çaldığımız kısa ritm'e uyarak yürüyüşünüzü göstereceksiniz."

(8 çocuk eğitiminin vurduğu kısa ritm örüntüleri eşliğinde aynı modelleneyi yapar.)

b) Kısa Çizginin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

(Çocuklar eğitim salonuna alınarak masalara oturtulur. Eşit boyda boş kağıt ve flomaster dağıtılır sözel uyarı verilir.)

"Çocuklar hepimiz kısa çizgiler çizmeyi öğrendiniz. Şimdi ben size tef ile kısa ritmler tutacağım. Benim vurduğum her kısa ritm için siz de bana kısa çizgiler çizeceksiniz.

Vuruşlarınızı dikkatle dinleyin."

(Çocuklar çalışma süresince devamlı gözlenerek, sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Kısa Vuruşların Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

(Çocuklar grup halinde eğitim odasına alınır ve sözel uyarı verilir.)

"Sizinle kısa vuruşlar yapmasını öğrenmiştik. Şimdi ben size tef ile kısa ritmler tutacağım. önce dinleyin. Benim tuttuğum her kısa ritm için siz de bana kısa vuruşlar yapacaksınız."

"Güzel!"

"Şimdi ben size yine tef ile kısa ritmler tutacağım. Siz de elinizdeki sopaları yere vurarak kısa vuruşlar yapacaksınız."

(Çocukların hopsi oturtulur. Kısa vuruşların ritm örüntülerine yerleştirilmesinin bireysel modellenmesi istenir.)

d) Kısa Sözcüklerin Ritm Örüntülerine Yerleştirilmesi.

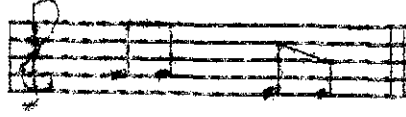
"Sizinle ellerinizi iki kere vurarak bazı sözcükler için ritm tutuyorduk. Şimdi ben size tef ile kısa ritm'ler tutacağım önce dinleyin. Benim tuttuğum her kısa ritm için siz de bana sözcükler bulacaksınız."

(Çocuklar sözcük bulurken devamlı bir şekilde yönlendirildi. Çocukların kendi isimlerinden, meyva, sebze, müzik aletleri ve çeşitli obje isimlerinden değişik sözcükler bulmaları sağlandı. Buldukları sözcükler 8 kişilik grup tarafından el çırparak ve sözel olarak eğitmenin tef ile vurduğu ritm örüntüsüne göre yerleştirilerek modellenildi.)

8) Hareket-Çizgi-Vuruş ve Sözcükle İfade Edilebilen Kısa Kavramlarının Müzikteki Ritm Eğitiminde Göçen Sözsüz Müziğe Transferi.

Burada anaç çocuğun kısa hareket çizgi-sözcük ve vuruş olarak öğrendiği kavramların ritm örüntüsüne yerleştirildikten sonra tamamen müziğe transfer edebilmesini sağlanmaktadır. Kavramların içeriği aynıdır, ancak sekizlik nota değerlerini kapsayan müzik parçaları septanmıştır. Eğitimi verilnek istenen göç sekizlik değerde bir müzik parçası çalındığında

Çocuğun bunu hareket-çizgi-sözcük ve vuruşlarla ifade edebilmesini sağlamaktır. Kullanılan sözsüz müzik parçası ise şu şekilde septanmıştır.

a) Kısa Hareketin Sözsüz Müziğe Transferi.

Eğitim yönteminin içeriği aynıdır, fakat burada öğretici çocuklara melodika ile, sekizlik notalardan oluşan bir müzik parçası çalar. Sözel uyarılar çocukların müziğe uyarak kısa hareket yapmaları için verilir.

"Şimdi sizinle yine bildiğiniz bir oyun oynayacağız. Hepiniz kısa hareket yapmasını öğrenmişsiniz. Ben size melodika ile bir müzik çalacağım. Siz de bana kısa hareket ile müziğe göre yürüyeceksiniz."

"Güzel!"

(Çocuklar iki kere dairenin etrafında kısa adımlarla ellerini iki kere çırparak yürürler.)

"Şimdi aynı oyunu dönerek değil, karşılıklı olarak, yine müzik eşliğinde, oynayacağız."

(Bu yürüyüşün müzik eşliğinde çift çift yapılmışından sonra tek tek bireysel modellenmesine geçilerek kısa hareket konusunda yapılan eğitim çalışması sona erer.)

b) Kısa Çizginin Sözsüz Müziğe Transferi.

Bu bölümde uygulanan yöntem aynı içeriği taşınmaktadır. Çocuklar eğitim salonuna alınarak masalara oturtulur. Eğitim boyutda kağıt ve flomaster kalem dağıtılarak sözel uyarı verilir.

"Çocuklar öğrendiğiniz kısa çizgileri şimdi bana yine çizeceksiniz. Ben size melodika ile kısa sesler çalacağım. Benim çaldığım her kısa ses için siz de bana bir kısa çizgi çizeceksiniz. Müziği dikkatle dinleyin."

(Çocuklar eğitin süresinde gözlenerek sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Kısa Vuruşun Sözsüz Müziğe Transferi.

(Çocuklara eşit şekilde ritm sopaları dağıtılır. Sözel uyarı verilir.)

"Şimdi ben size melodika ile kısa sesler çalacağım; önce müziği dinleyin. Siz de bana bu müziğe göre kısa vuruşlar yapacaksınız."

(Çocuklar eğitincinin çaldığı müziğe göre önce grup halinde kısa vuruşlar yaparlar, sonra aynı vuruşları yere vurarak tekrarlarlar. Sonunda bu vuruşları müzik eşliğinde bireysel olarak denerler.)

d) Kısa Sözcüğün Sözsüz Müziğe Yerleştirilmesi.

Eğitin ayın şekilde uygulanır. Sözel uyarı verilir.

"Şimdi size melodika ile kısa sesler çalacağım. Önce müziği dinleyin. Siz de bana ellerinizi 2 kere vurarak bulduğunuz sözcükler içinde benim çaldığım her kısa sese uygun olanını söyleyeceksiniz."

9) Eğitimde Geçen Eşit Kavramlarının Somut Çalışmalarla İfadesi

Eşitlik Kavramı 3 ayrı bölün halinde basitten karmaşığa doğru gidecek şekilde düzenlenmiştir. Her bölün yine kavramlar, ve bunların ritm örüntülerine ve sözsüz transferi olmak üzere 3 haftalık bir eğitin sürecinden geçmektedir. Dolayısıyla eşit eğitimi toplam 9 haftayı kapsar. Ancak verilen eğitim aynıdır. Sadece sözel uyarılar saptanan eşit kavramlarına göre değişmektedir.

Bu eşit kavramları

i) Bir uzun-iki kısa

ii) İki kısa-bir uzun

iii) İki uzun-dört kısa, olarak saptanmıştır.

a) Eğitimde Geçen Eşit Kavramlarının Harekete Transferi

(Denekler eğitim salonuna alınır. Eğitimci model olarak oyuna sürekli katılır. Çocuklar ile çapı 2 m. olan dairenin etrafında elele tutuşulur. Sözel uyarı verilir.)

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyunda birlikte asker gibi yürüyeceğiz."

"Şimdi de ellerimizi çırparak yürüyeceğiz; her uzun adım atışımızda elimizi önce bir kere sonra iki kere vuracağız."

(Birlikte 2 defa dairenin etrafında yürünür.)

"Şimdi aynı oyunu dönerek değil karşılıklı yürüyerek dene-yeceğiz."

(Çocuklar 4'er kişilik, karşılıklı iki grup olurlar. Üç metre ara ile, her adımda önce bir kez sonra iki kez el çırparak yer değiştirirler.)

"Şimdi A.... ile C.... yine aynı yürüyüşü yaparak yer değiştirin."

(Eğitimin son safhasında bu hareketin bireysel modellenmesi istenir.)

"Şimdi hepiniz sıra ile teker teker bize yürüyüşünüzü göstereceksiniz. A... gel, her adımında ellerini önce bir, sonra iki kere çırparak dairenin etrafında yürü, biz seyredelim."

(8 çocuk aynı modelleneyi yapar.)

b) Eşit Kavranının Çizgiye Transferi.

Denekler eğitim salonuna alınarak, masalara oturtulur ve sözel uyarı verilir.

"Şimdi, size kâğıt ve kalem vereceğim. Hepiniz uzun ve kısa çizgiler çizmesini öğrenmişsiniz. Kâğıtlarınıza önce bir uzun sonra iki kısa çizgi çizerek kâğıdınızı doldurun."

(Bazı çocuklara sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Eşit Kavranının Vuruşlara Transferi.

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bu oyun için hepinize iki ritm sopası vereceğim. Ben bu sopalarla bir uzun iki kısa vuruş yapacağım. Siz de elinizdeki iki sopayı birbirine vurarak bir uzun iki kısa vuruşlar yapın."

"Güzel!"

"Şimdide elinizdeki iki sopanın uçlarını yere vurarak bir uzun iki kısa vuruşlar yapın."

"Güzel!"

(En son safhada çocukların hepsi oturtulur. Bir uzun ve iki kısa vuruşun bireysel modellenmesi istenir.)

d) Eşit kavranlarının Sözcüklere Transferi.

"Müzik dinlerken bazı sözcüklere elimizi bir ve iki kere çırpıyorduk. Şimdi de sizinle elimizi önce bir kere sonra iki kere vurup söyleyeceğimiz sözcükler bulacağız."

(Eğitimci önce tek sonra çift heceli sözcüklerden ellerini önce bir sonra iki kere vurarak, önce tek sonra çift vuruş yaptığına çocukların dikkatini çeker.)

"Ellerimi kaç kere vurdum?"

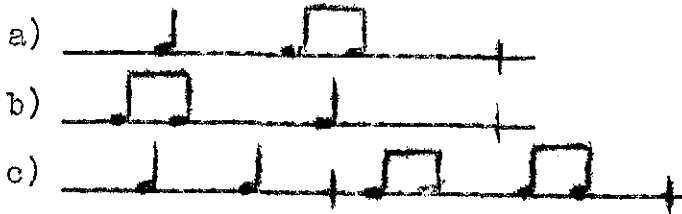
"Güzel!"

"Şimdi siz de bana ellerinizi önce bir, sonra iki kez çırparak söylenen sözcükler bulun."

(Çocuklar çeşitli isimlerden değişik sözcükler bulmak için eğitimci tarafından yönlendirildi. Bulunan sözcükler 8 kişilik grup tarafından önce bir sonra iki kere el çırparak, ve sözel olarak ifade edilerek, modellendi.)

10) Eğitinde Geçen Eşit Kavramlarının Müzikteki Ritm Eğitiminde Geçen Ritm Örüntülerine Yerleştirilmesi

Burada anaç çocukların bir hafta önce öğrendikleri eşit hareket-çizgi-vuruş-sözcük adı altında verilen kavramların müzikteki ritm örüntülerine yerleştirilmesini sağlanacaktır. Eğitimci bu örüntüleri tef ile belirler ve eşit ritm'i tef ile çalar. Eşit ritm örüntüleri şöyle saptanmıştır.

a) Eşit (Bir uzun, iki kısa) Hareketin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

Denekler eğitim salonuna alınır. Çapı 2m. olan dairenin etrafında sıra olunur. Eğitimci elinde tef ile eşit ritm örüntüsünü vurur ve sözel uyarı verir.

"Şimdi sizinle bir oyun oynayacağız, bu oyunda ben size tef ile ritm tutacağım, siz de önce uzun sonra kısa adımlarla yürüyeceksiniz. Önce ritm'i dinleyin. Şimdi bu ritm'e göre asker gibi yürüyün."

"Güzel!"

"Şimdi bu ritm'e göre her adımınızda önce elinizi bir kere sonra iki kere çırparak yürüyeceksiniz."

(2 kere dairenin etrafında dönülür.)

"Güzel!"

(Eğitimin son safhasında çocuklar oturtulur, eşit hareketin ritm örüntüsüne yerleştirilmesinin tek tek bireysel modellenmesi istenir.)

"Şimdi hepiniz sıra ile kalkıp tek tek benim tef ile vurduğum bir uzun iki kısa ritm'e uyarak yürüyüşünüzü göstereceksiniz."

(8 çocuk eğitiminin vurduğu eşit ritm örüntüleri eşliğinde aynı modellenmeyi yapar.)

b) Eşit Çizginin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi

Denekler Eğitim salonuna alınarak masalara oturtulur.

Eşit boyda boş kâğıt ve flomaster dağıtılarak sözel uyarı verilir.

"Çocuklar, hepiniz uzun ve kısa çizgiler çizmesini öğrendiniz.

Şimdi ben size tef ile uzun ve kısa ritm'ler tutacağım.

Benim vurduğum uzun ritmler için çizgiler, kısa ritmler içinde kısa çizgiler çizeceksiniz. Önce vuruşlarınızı dikkatle dinleyin."

(Çocuklar çalışma süresinde devamlı gözlenerek sözel uyarı tekrarlandı.)

c) Eşit Vuruşların Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

(Denekler grup halinde eğitim odasına alınır sözel uyarı verilir.)

"Daha önce uzun ve kısa vuruşlar yapmasını öğrenmiştik.

Şimdi ben size tef ile önce uzun sonra kısa ritmler tutacağım.

Önce ritmi dinleyin sonra benim tuttuğum her uzun ritm için siz de bana ritm sopalarınızla bir uzun vuruş kısa ritmler

içinde iki kısa vuruş yapacaksınız."

"Güzel!"

"Şimdi yine aynı çalışmayı yapacağız, bu sefer sopalarınızın uçlarını yere vuracaksınız."

(Daha sonra aynı çalışmanın bireysel modellenmesi istenir.)

d) Eşit Sözcüklerin Ritm Örüntüsüne Yerleştirilmesi.

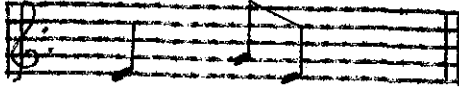
(Denekler gruplar halinde eğitim odasına alınır. Eğitimci tarafından sözel uyarı verilir.)

"Daha önce ellerimizi bir kere ve iki kere vurarak bazı uzun ve kısa sözcükler için ritm tutmuştuk. Şimdi ben size tef ile uzun ve kısa ritm'ler tutacağım. Önce dinleyin. Şimdi benim tuttuğum her uzun ve kısa ritm için sizde bana uygun sözcük bulacaksınız."

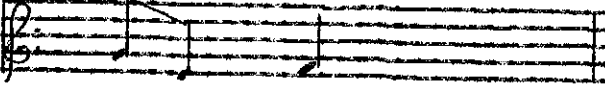
11) Hareket-Çizgi-Vuruş ve Sözcüklerle İfade Edilebilen Eşit Kavranlarının Müzikteki Ritm Eğitiminde Geçen Sözsüz Müziğe Transferi.

Burada amaç çocuğun eşit hareket-çizgi-sözcük ve vuruş olarak öğrendiği kavranları ritm örüntülerine yerleştirdikten sonra tümüyle müziğe transfer edebilmesini sağlamaktır. Kavranların içeriği aynıdır, ancak dörtlük ve sekizlik nota değerlerini kapsayan müzik parçaları saptanmıştır. Burada eğitimi verilmek istenen şey çocuğa bu iki değerde bir müzik parçası çalındığında çocuğun bunu hareket-çizgi-sözcük ve vuruşlarla ifade edebilmesini sağlamaktır. Kullanılan sözsüz müzik parçaları şu şekilde saptanmıştır;

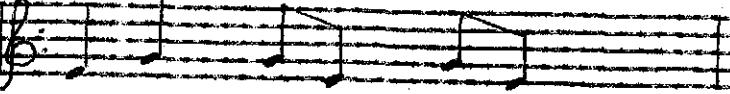
a)

b)

c)

a) Eşit Hareketin Sözsüz Müziğe Transferi.

Eğitim yönteminin içeriği aynıdır, fakat burada eğitimi çocuklara melodika ile saptanan sözsüz müzik parçalarını çalar. Sözel uyarılar çocukların müziğe uyarak eşit hareketler yapmaları için verilir.

"Şimdi sizinle yine bildiğiniz bir oyunu oynayacağız. Hepiniz uzun ve kısa hareketler yapmasını öğrenmiştiniz. Ben size melodika ile bir müzik çalacağım, bu müzikte uzun ve kısa sesler var. Önce dikkatle müziği dinleyin. Şimdi bana müziğe göre önce uzun, sonra kısa hareketler yapacaksınız."

"Güzel!"

(Çocuklar iki kez dairenin etrafında bir uzun ve bir kısa hareket yaparak 2 kez dönerler.)

"Şimdi de aynı oyunu dönerek değil, karşılıklı olarak yine müzik eşliğinde oynayacağız."

(Yürüyüşün çift çift müzik eşliğinde yapılmasından sonra tek tek bireysel modellemesine geçilerek eşit hareket konusunda yapılan eğitim sona erer.)

b) Eşit Çizginin Sözsüz Müziğe Yerleştirilmesi.

Eğitimin içeriği aynıdır. Eşit boyutta kâğıt ve flo-master dağıtılarak sözel uyarı verilir.

"Çocuklar, öğrendiğiniz uzun ve kısa çizgileri bana yine çizeceksiniz. Şimdi size melodika ile uzun ve kısa sesler çalacağım. Önce müziği dinleyin. Şimdi benim çaldığım uzun ses için uzun çizgi, kısa sesler içinde kısa çizgiler çizeceksiniz."

(Çocuklar eğitimin sırasında gözlenerek sözel uyarı tekrarlanır.)

c) Eşit Vuruşların Sözsüz Müziğe Transferi.

(Çocuklara eşit şekilde ritm sopaları dağıtılır ve sözel uyarı verilir.)

"Şimdi size melodika ile uzun ve kısa sesler çalacağım. Önce müziği dikkatle dinleyin. Siz de bana bu müziğe göre önce uzun sonra kısa vuruşlar yapacaksınız."

(Çocuklar eğitincinin çaldığı müziğe göre önce grup halinde bir uzun iki kısa vuruş yaparlar, sonra aynı vuruşları sopalarının uçlarını yere vurarak tekrarlarlar. Daha sonra bu vuruşları müzik eşliğinde bireysel olarak denerler.)

d) Eşit Sözcüklerin Sözsüz Müziğe Yerleştirilmesi.

Eğitim aynen uygulanır, sözel uyarı verilir.

"Sizinle ellerimizi bir kere ve iki kere vurarak bazı uzun ve kısa sözcükler için ritm tutmuştuk. Şimdi ben melodika ile uzun ve kısa sesler çalacağım. Önce müziği dikkatle dinleyin. Benim çaldığım her uzun ve kısa ses için siz de bana uygun sözcükler bulacaksınız."

N O T : Diğer eşit kavramlarının hareket-çizgi-sözcük ve vuruş-
lara transferi ayrıca ritm örüntüsüne ve sözsüz müziğe
yerleştirilmesi konusunda yapılan eğitim aynı içeriği
taşımaktadır. Ancak, sözel uyarı:

a) İki kısa, bir uzun.

b) İki uzun, dört kısa şeklinde ifade edilmektedir.

EĞİTİM ÇALIŞMASININ ÖN VE SON DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜNDE
VERİLEN CEVAPLARIN KAYIT FORMU

Çocuğun Adı Soyadı : Tarih : ..../../1979
Yaşı (Yıl, Ay) : Biliyor : 1
Cinsiyeti : Bilmiyor : 0
Okula Başlama Tarihi :

	KAVRAMLAR	ÖN TEST		SON TEST	
		BİLİYOR	BİLMİYOR	BİLİYOR	BİLMİYOR
1	UZUN				
2	KISA				
3	EŞİT				
4	Uzun Hareket				
5	R.Ö.Y.				
6	S.M.T.				
7	Uzun Çizgi				
8	R.Ö.Y.				
9	S.M.T.				
10	Uzun Sözcük				
11	R.Ö.Y.				
12	S.M.T.				
13	Uzun Vuruş				
14	R.Ö.Y.				
15	S.M.T.				

SORULAR	KAVRAMLAR	ÖN TEST		SON TEST	
		Biliyor	Bilmiyor	Biliyor	Bilmiyor
16	Kısa Hareket				
17	R.Ö.Y				
18	S.M.T				
19	Kısa Çizgi				
20	R.Ö.Y.				
21	S.M.T.				
22	Kısa Sözcük				
23	R.Ö.Y.				
24	S.M.T.				
25	Kısa Vuruş				
26	R.Ö.Y.				
27	S.M.T.				
28	Eşit Hareket				
29	R.Ö.Y.				
30	S.M.T.				
31	Eşit Çizgi				
32	R.Ö.Y.				
33	S.M.T.				
34	Eşit Sözcük				
35	R.Ö.Y.				
36	S.M.T.				
37	Eşit Vuruş				
38	R.Ö.Y.				
39	S.M.T.				

SÖZLEMLER	KAVRAMLAR	ÖN TEST		SON TEST	
		BİLİYOR	BİLMİYOR	BİLİYOR	BİLMİYOR
	Eşit Hareket				
40	R.Ö.Y.				
41	S.M.T.				
42	Eşit Çizgi				
43	R.Ö.Y.				
44	S.M.T.				
45	Eşit Sözcük				
46	R.Ö.Y.				
47	S.M.T.				
48	Eşit Vuruş				
49	R.Ö.Y.				
50	S.M.T.				
51	Eşit Hareket				
52	R.Ö.Y.				
53	S.M.T				
54	Eşit Çizgi				
55	R.Ö.Y.				
56	S.M.T.				
57	Eşit Sözcük				
58	R.Ö.Y.				
59	S.M.T				
60	Eşit Vuruş				
61	R.Ö.Y.				
62	S.M.T				

